

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2018-2021

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Irena Mrůzková

Současný stav vzdělávání žáků se sluchovým postižením ve speciálních školách v České republice se zaměřením na používané komunikační systémy

Praha 2021

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. et Mgr. Václav Chmelíř

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2018-2021

BACHELOR THESIS

Irena Mrůzková

**Current education of pupils with hearing impairment in special schools
in the Czech Republic focused on communication systems**

Prague 2021

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. et Mgr. Václav Chmelíř

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 17.2. 2021

Irena Mrůzková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce Mgr. et Mgr. Václavu Chmelíři za přínosné poznámky, čas a především trpělivost, kterou mi věnoval. Mimo to mé poděkování patří také respondentům z vedení škol pro sluchově postižené v České republice, kteří se podíleli na vytvoření empirické části.

Anotace

Centrem zájmu bakalářské práce je průběh vzdělávání osob se sluchovým postižením v České republice. Věnuje se komunikačním metodám, které jsou stanoveny zákonem a využívány ve vzdělávání sluchově postižených. Objasňuje zásadní rozdíly mezi jednotlivými institucemi a popisuje, jakým způsobem systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v České republice funguje. V praktické části je zpracováno dotazníkové šetření, které se týká základních principů fungování škol pro sluchově postižené v současné době.

Klíčová slova

Bilingvální přístup, komunikační systémy, neslyšící jedinec, orální přístup, sluchové postižení, speciální didaktické pomůcky, speciální škola, totální komunikace, vzdělávání, znakový jazyk

Annotation

This bachelor thesis is mainly focused on education of deaf people in the Czech Republic. It is about communication systems which are laid down by law and used in education sphere. It clarifies the main differences between educational institutions and describes how the system of education works. Empiric part of bachelor thesis contains questionnaire research about elementary principles which special schools for deaf pupils use nowadays.

Key words

Bilingual approach, communication systems, deaf person, education, oral approach, sign language, special school, special teaching aids, total communication

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 VZDĚLÁVÁNÍ OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM.....	11
1.1. Poradenství pro osoby se sluchovým postižením.....	11
1.1.1 Služby rané péče.....	11
1.1.2 Speciálně pedagogická centra.....	12
1.1.3 Poradenství pro studenty se sluchovým postižením na vysokých školách.....	14
1.2 Instituce zprostředkovávající vzdělávání osobám se sluchovým postižením a jejich specifika	14
1.2.1 Mateřské školy	15
1.2.2 Základní školy	16
1.2.3 Střední odborné školy, učiliště a gymnázia.....	18
1.2.4 Vyšší odborné školy a vysoké školy	18
1.3 Integrace žáků se sluchovým postižením do běžných škol.....	19
1.3.1 Individuální integrované vzdělávání žáků a studentů s vadou sluchu na běžných školách.....	19
1.3.2 Skupinové integrované vzdělávání žáků a studentů s vadou sluchu na běžných školách.....	20
2. SOUČASNÝ STAV VZDĚLÁVÁNÍ OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM20	
2.1 Komunikační přístupy ve školách pro sluchově postižené	20
2.2 Speciální didaktické pomůcky	22
2.3 Individuální vzdělávací plán pro osoby se sluchovým postižením.....	23
3. KOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY NESLYŠÍCÍCH.....	24
3.1 Český znakový jazyk.....	24
3.2 Komunikační systémy vycházející z českého jazyka.....	25
3.2.1 Znakovaná čeština	25
3.2.3 Odezírání	26
3.2.4 Psaná forma jazyka českých neslyšících	27
4. ŠETŘENÍ K POROVNÁNÍ ŠKOL PRO SLUCHOVĚ POSTIŽENÉ NACHÁZEJÍCÍ SE V ČESKÉ REPUBLICĚ.....	29
4.1. Vymezení výzkumného cíle	29
4.2. Otázky a hypotézy	29
4.3 Výzkumný vzorek	30

4.3.1. Charakteristika výzkumného vzorku	31
4.4 Výzkumná metodika	37
4.5 Časové rozvržení výzkumu podle jeho fází	38
4.6 Výsledky výzkumu.....	40
4.7 Interpretace a diskuze výsledků	54
4.8 Závěry výzkumu.....	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	62
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	66
SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	67
SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

Volba tématu vznikla v první řadě na základě zájmu autorky o problematiku péče o osoby se sluchovým postižením, který vznikl již na základní škole. Třídou spolu s ní navštěvovala dívka se ztrátou sluchu, která byla schopna částečně slyšet za pomoci sluchadla. Její zájem o život hendikepovaných lidí přetrvává od základní školy až po současnost. V době studia střední zdravotnické školy využila možnosti absolvovat několik základních lekcí českého znakového jazyka. Pravděpodobně vzhledem k výše uvedenému měla jasno o zaměření bakalářské práce.

Domnívá se, že integrovat děti s handicapem do běžných škol může být velice prospěšné, na druhou stranu, pokud je integrace špatně nastavena, může také hodně uškodit. Z vlastní zkušenosti ví, jak je začleňování handicapovaného dítěte náročné, jelikož spolužáci umí být neuvěřitelně krutí. To, jak se měla jako spolužačka správně zachovat, si uvědomuje až nyní. Zásadní přínos integrace v tomto případě byl oboustranný, spolužačce pomohla socializovat se a autorce pomohla v učení se trpělivosti, respektu, toleranci a zájmu o život lidí, kteří neměli to štěstí narodit se zcela zdraví.

V bakalářské práci se autorka rozhodla zaměřit na vzdělávání osob se sluchovým postižením ve speciálních školách. Dle hypotézy by tento způsob vzdělávání měl být pro jedince se sluchovým postižením kvalitnější a vhodnější než vzdělávání v běžných školách, Tato hypotéza vychází nejen ze zakořeněné tradice českých škol pro sluchově postižené, ale také ze skutečnosti, že pracovníci těchto škol mají odpovídající odborné vzdělání, jsou využívány různé komunikační metody vhodné pro jedince se sluchovým postižením, a tím se vzdělávání ve speciálních školách odlišuje od běžného vzdělávání. Pro autorku bylo vždy velkou neznámou, jak je možné, že osoby se sluchovým postižením, ale i jinak hendikepovaní jedinci, jsou schopni vést plnohodnotný život, studovat, pracovat a včlenit se do běžného života většinové společnosti.

V teoretické části práce se promítne poměrně velká část problematiky vzdělávání osob se sluchovým postižením, a to popisem poradenské péče a jednotlivých stupňů vzdělávání, nicméně záměrem je soustředit se na používané komunikační systémy, které

budou podrobně popsány na konci teoretické části jakožto dokreslení pohledu na edukační proces. Volba vhodného komunikačního systému je totiž zcela zásadní nejen pro vzdělávání, ale zejména pro socializaci a následné uplatnění absolventů v pracovním životě.

Problematika komunikačních systémů je mimo jiné obsažena i v empirické části práce, která byla vytvořena formou dotazníkového šetření směřovaného k ředitelům a zástupcům ředitelů škol pro sluchově postižené v České republice (dále jen „ČR“).

Cílem předložené bakalářské práce je charakterizovat systém vzdělávání sluchově postižených osob, zjistit a stručně popsat, jak jednotlivé školy určené pro vzdělávání osob se sluchovým postižením fungují, dozvědět se jaké komunikační přístupy a systémy využívají. Porovnat způsoby, kterými se jednotlivé školy snaží o zvyšování kvality vzdělávání a jaké doplňkové služby poskytují. To vše za použití dotazníku, analyticko-syntetické metody a prostého popisu.

1 VZDĚLÁVÁNÍ OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

Žáci a studenti, kteří nemohou vnímat řeč sluchem, mají právo na bezplatné vzdělávání prostřednictvím znakového jazyka. Alternativu vzdělávání, a to zejména pro žáky s těžkým sluchovým postižením, představuje tedy edukace ve školách, které poskytují speciálně zaměřený program pro sluchově handicapované žáky. Začátku vzdělávacího procesu sluchově postižených dětí však předchází návštěva poradenského zařízení (Slowík, 2016). Definovat pojem osoba se sluchovým postižením je poměrně obtížné, můžeme se na tento pojem dívat z hlediska medicínského, pedagogického, zákonodárského atd.

Vzdělávání žáků se sluchovým postižením ve speciálních školách vychází ze zákonných norem právních předpisů, dle ustanovení § 2 zákona č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon č. 155/1998 Sb.“) se za neslyšící pro účely zákona č. 155/1998 Sb. považují osoby, které neslyší od narození, nebo ztratily sluch před rozvinutím mluvené řeči, nebo osoby s úplnou či praktickou hluchotou, které ztratily sluch po rozvinutí mluvené řeči, a osoby těžce nedoslýchavé, u nichž rozsah a charakter sluchového postižení neumožňuje plnohodnotně porozumět mluvené řeči sluchem. (Zákon č. 155/1998 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob [online])

1.1. Poradenství pro osoby se sluchovým postižením

1.1.1 Služby rané péče

Poskytnutí služeb rané péče je považováno za velmi podstatnou složku ovlivňující výchovu a vzdělávání osob se sluchovým postižením, a to především v případě dítěte s těžkou sluchovou vadou, což potvrzuje jedna z nejdůležitějších surdopedických zásad, kterou je zásada včasného zahájení odpovídající komplexní a speciálně – pedagogické péče. (Slowík, 2016)

Raná péče spadá mezi sociální služby, které jsou poskytovány rodinám, které mají dítě se zdravotním handicapem nebo děti, jejichž vývoj je v ohrožení v důsledku nepříznivého zdravotního stavu. Tato služba je poskytována do sedmi let věku dítěte.

Služby rané péče probíhají formou pravidelných konzultací pod vedením odborného poradenského pracovníka. Jedná se o terénní službu, což znamená, že probíhá v domácím prostředí klienta, nicméně může být doplněna ambulantní formou služby.

V ČR se nachází jediná instituce, která se zaměřuje na poskytnutí služeb rané péče rodinám s dětmi se sluchovým a kombinovaným postižením na komplexní úrovni. Jedná se o Centrum pro dětský sluch Tamtam o.p.s. s pracovišti v Praze a Olomouci, které poskytuje bezplatné služby na území celé ČR.

Centrum Tamtam je možné bezplatně telefonicky či e-mailem kontaktovat a udělat tak první krok k získání této služby. (Motejzíkova, [online])

Přesto, že u nás existuje pouze jediné centrum služeb rané péče, speciálně – pedagogická centra (dále jen „SPC“) poskytují poradenské služby dětem a jejich rodičům od zjištění sluchové vady až do ukončení školní docházky.

1.1.2 Speciálně pedagogická centra

SPC určená pro sluchově postižené žáky poskytují poradenské služby zejména při výchově a vzdělávání. Žákům speciálních tříd a škol určených pro sluchově postižené jsou poradenské služby SPC poskytovány pouze v rámci diagnostické péče, popř. poskytují přímé speciálně pedagogické a psychologické intervence, nemůže-li tyto služby zajistit škola nebo školské zařízení, kde je žák zařazen. Personálně by SPC měla zajistit čtyři profese, a to z oblasti speciální pedagogiky – logoped, surdoped, psycholog a sociální pracovník. Mimo standardních služeb, které poskytují pedagogické – psychologické poradny dětem, žákům a studentům se specifickými poruchami chování nebo učení poskytují SPC i speciální služby, které se odvíjí od druhu postižení. Tyto služby jsou specifikovány v příloze č. 2 vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „vyhláška č. 72/2005 Sb.“). (Komorná, 2008)

SPC poskytují v rámci společných služeb:

- Komplexní nebo speciálně zaměřenou pedagogickou a psychologickou diagnostiku.
- Speciálně pedagogickou a psychologickou intervenci a poradenskou podporu

- Informační a metodickou činnost, podporu a evidenci v případě poskytování souběžné péče.

SPC poskytují v rámci speciálních služeb:

- Individuální speciálně pedagogickou a psychologickou diagnostiku u žáků se sluchovým postižením pro účely stanovení podpůrných opatření a v případě potřeby i zpracování návrhů na vzdělávání žáka ve třídě zřízené pro žáky se sluchovým postižením.
- Budování a rozvoj audio-orální komunikace, její složky receptivní, zejména poslechu a odezírání, a složky produktivní.
- Rozvoj českého znakového jazyka a dalších komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob.
- Poskytování informací o možnostech vzdělávání a komunikace osob se sluchovým postižením a jejich životě zákonným zástupcům, popřípadě starším žákům.
- Podporu rodiny v celkovém harmonickém rozvoji dětí, žáků a studentů.
- Pořádání kurzů komunikačních systémů neslyšících a hluchoslepých osob pro zákonné zástupce, pedagogické i nepedagogické pracovníky škol a školských zařízení.
- Spolupráci s příslušným odborným zdravotnickým zařízením na speciálně pedagogické přípravě žáka na vyšetření, případný zákrok, na využívání kompenzačních pomůcek a participace na následné rehabilitaci.
- Cvičení na posilování nepostižených smyslových funkcí.
- Individuální a skupinové terapie pro zákonné zástupce vedené psychologem.
- Poradensko-terapeutické vedení rodin, krizová terapie, terapie pro neslyšící zákonné zástupce.
- Sluchovou výchovu, zásady manuální komunikace, rozvoj motoriky dítěte, výstavbu orální řeči, alternativních metod čtení, analyticko-syntetickou metodu čtení, vedení pojmových deníků, řešení výchovných problémů, nácvik čtení s porozuměním apod.

- Návčik činností pro vyšetření audiometrem a příprava na audiometrické vyšetření. (Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních [online])

1.1.3 Poradenství pro studenty se sluchovým postižením na vysokých školách

Vysokoškolské studium studentů se sluchovým postižením bývá většinou realizováno integrovaně, a proto bylo nutné vybudovat centra podpory při vysokých školách, které poskytují např. překladatelské či tlumočnické služby.

V ČR je těchto poradenských center hned několik. Centrum podpory studentům se specifickými potřebami: Univerzita Palackého, Olomouc;

- Kancelář pro studenty se speciálními potřebami, Univerzita Karlova v Praze;
- Teiresiás – Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky, Masarykova Univerzita, Brno

Další centra podpory se nacházejí na Západočeské univerzitě v Plzni, Technické univerzitě v Liberci, Univerzitě v Pardubicích, Univerzitě v Hradci Králové a také při Českém vysokém učení technickém v Praze (Langer, Souralová, 2013).

1.2 Instituce zprostředkovávající vzdělávání osobám se sluchovým postižením a jejich specifika

Školy, potažmo třídy, oddělení, studijní skupiny zřízené pro sluchově postižené se vyznačují rysy, které jsou specifické pro speciální školy, neboť jejich zřízení rovněž vychází z § 16 odst. 9 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „školský zákon“). To znamená, že v takovém zařízení probíhá vzdělávání ve třídách, odděleních či studijních skupinách, kde je počet dětí, žáků či studentů stanoven, dle § 25 vyhlášky č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „vyhláška č. 27/2016 Sb.“), na čtyři až čtrnáct žáků.

Přístup k dětem ve speciálních školách se od běžných škol liší. Právě díky nízkému počtu dětí je učitelům umožněno k žákům přistupovat více individuálně. Při výuce je ve vysoké míře využíváno vizuálních pomůcek, přičemž právě v oblasti pomůcek hraje

velkou roli dynamicky se vyvíjející technologie, výpočetní technika, především pak internet je důležitým pomocníkem během výuky.

Učitelé musí mít kvalifikaci speciálního pedagoga. Žáci mají většinou hodiny individuální logopedické péče a v některých zařízeních jsou jim poskytovány hodiny komunikace v českém znakovém jazyce. Školy rovněž pomáhají s organizací volného času žáků, především pořádáním zájmových kroužků. Mimo to je součástí některých institucí také internát rodinného typu, sloužící zejména pro děti ze vzdálenějších míst, kde o ně pečují tým zkušených vychovatelů. Internáty byly zřízeny kvůli nerovnoměrnému rozmístění škol pro sluchově postižené na území ČR, a to zejména v případě středních škol, které byly pouze v několika městech, a navíc byly různě zaměřené. Nyní je tedy možné zajistit kvalitní vzdělání pro sluchově postižené z celé ČR, včetně těch, pro které denní dojíždění nepřipadalo v úvahu (Šedivá, 2006).

1.2.1 Mateřské školy

Ještě před zahájením povinné školní docházky může být dítě se sluchovým postižením umístěno do zařízení zprostředkovávající předškolní vzdělávání. Mateřské školy (dále jen „MŠ“) jsou zřizovány při základních školách (dále jen „ZŠ“) pro sluchově postižené, ale také samostatně. Primární snahou pedagogů v těchto institucích je rozvoj komunikačních a sociálních kompetencí dítěte.

MŠ většinou navštěvují děti ve věku od tří do šesti let, v současné době je školským zákonem stanovena povinnost předškolního vzdělávání před nástupem školní docházky, kdy návštěva MŠ je jedním z nejčastějších způsobů plnění této povinnosti.

Stupeň sluchové vady se u jednotlivých dětí liší a nacházejí se v odborné péči po různě dlouhou dobu. Předškolní vzdělávání plní v tomto případě zejména diagnostickou funkci a upřesňuje schopnosti a možnosti dítěte. Aby byla funkce MŠ naplněna je pochopitelně zapotřebí i spolupráce ze strany rodičů.

(Sobotková In: Horáková 2011, s. 62) vymezuje specifické úkoly MŠ následovně:

- *„navazování komunikace,*
- *tvoření a rozvíjení hlasu,*
- *rozvíjení zrakového vnímání, zaměřené na nácvik odezírání,*

- *seznámení dítěte s možnostmi hmatového vnímání,*
- *rozvíjení jemné a hrubé motoriky,*
- *reedukace či edukace sluchu,*
- *rozvíjení řeči od nejranějšího věku a snaha vytvořit u dětí kladný vztah k mluvení,*
- *začátky čtení pomocí globální metody,*
- *dosažení funkční komunikace s využitím nonverbálních prostředků.“*

Ačkoli se v současné době usiluje o úspěšnou integraci žáků s handicapem do běžných MŠ, rodiče sluchově postižených žáků mají významné důvody, proč umístit své dítě do speciální školy určené pro sluchově postižené.

(Jungwirthová, 2015) ve své publikaci uvádí příklady dětí vhodných pro integraci, tedy takové, které nemají žádnou přidruženou vadu a mají dobře kompenzovanou sluchovou vadu. I přesto jejich rodiče mnohdy volí raději výchovně-vzdělávací proces ve speciální škole. Jedním z hlavních benefitů edukace ve speciální škole je každodenní logopedická intervence. Rozvoj řeči a oromotoriky je sice velkým tématem i v běžných MŠ, avšak ve speciálních MŠ je časová dotace vyhraněná pro tuto oblast podstatně vyšší a kompetence zaměstnanců školy v oblasti logopedie a surdopedie jsou obvykle lépe zajištěny.

Dalším specifikem je menší počet dětí ve třídě. Tento fakt se může zdát rodičům jako benefit, sice je možno zajistit individuálnější přístup pedagoga k dětem, ale je potřeba myslet také na to, že ve speciálních školách se stále častěji objevují děti s přidruženými handicapem, děti, které nemluví vůbec apod. Proto může být dítě, které by bylo schopno úspěšné integrace do běžné MŠ, ochuzeno především v sociální oblasti.

1.2.2 Základní školy

Nástup do školy je obecně považován za zásadní životní milník každého jedince. Šedivá (2006, s. 48) uvádí, že: *„Základním předpokladem pro zařazení dítěte do určitého typu školního zařízení je, aby bylo schopno zažívat v něm pocity úspěšnosti. Prožívání těchto pocitů s následným budováním vlastní sebedůvěry a sebejistoty představuje jednu z významných sociálních potřeb člověka.“*

V ČR je školní docházka povinná po dobu devíti školních roků a začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Základní vzdělávání pro žáky se sluchovým postižením, kteří se vzdělávají ve třídách nebo školách s upraveným vzdělávacím programem, může s předchozím souhlasem Ministerstva školství a mládeže trvat deset ročníků. Cílem základního vzdělávání je, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění. (Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online])

Vzdělávání žáků se sluchovým postižením lze uskutečňovat ve speciálních školách určených přímo pro tyto žáky nebo zvolit integraci do běžných škol. Výhoda výuky ve školách určených pro žáky se sluchovým postižením je nižší počet žáků ve třídách. Mimo jiné mají žáci také nárok na speciální metody, postupy, kompenzační a rehabilitační pomůcky, didaktické pomůcky a materiály, učební pomůcky a speciální učebnice. Škola rovněž povinně zařazuje do výuky předměty speciálně-pedagogické péče jako jsou např. hodiny individuální logopedické péče, znakového jazyka řečové výchovy nebo komunikačních dovedností.

Mezi faktory zajišťující úroveň vzdělání žáka se sluchovým postižením srovnatelnou se slyšícím vrstevníkem jsou řazeny nezbytné podmínky zajištěné ve vzdělávací praxi, kterými jsou podpora a porozumění kulturního dědictví, respektování historie, vedení dětí k respektování odlišné kultury, jazyka, hierarchie cílů a životních hodnot, utváření sociálních dovedností, chování a pozitivního vztahu ke kulturním rozdílům. Dále přizvání dospělých, jakožto identifikačních vzorů do výuky., důkladná příprava pedagogů na užívání rozličných způsobů práce a výchova budoucích pedagogů v myšlence úcty k odlišnostem jazyka, kultury apod. (Horáková, 2011)

1.2.3 Střední odborné školy, učiliště a gymnázia

Období dospívání a konce povinné školní docházky je neodmyslitelně spjato s myšlenkami na budoucí profesní zaměření, a tedy i s přípravou na volbu budoucího povolání. Jedná se o proces, během něž je potřeba zvážit zdravotní předpoklady, nadání a schopnosti konkrétního jedince.

Jedním z nejdůležitějších bodů profesní přípravy osob se sluchovým postižením, obzvlášť neslyšících je zajištění kvalitního vzdělání, odbornosti a rozvoje interpersonálních komunikačních předpokladů.

Střední školy (dále jen „SŠ“) pro sluchově postižené u nás zahrnují odborná učiliště, střední odborná učiliště, střední odborné školy a gymnázia. Speciální SŠ by měly zajistit, aby studenti se speciálními vzdělávacími potřebami byli nejen odborně kvalifikováni, ale také aby našli odpovídající uplatnění na trhu práce, byli schopni pružně reagovat na dynamicky se měnící společnost a přizpůsobit se požadavkům trhu práce.

V největší míře jsou studentům poskytovány učební obory strojní mechanik, malíř-lakýrník, krejčí, dámská krejčová, truhlář, kuchař, cukrář, elektrikář, zahradník, zámečnický, klempíř atd.

Studenti se sluchovým postižením mají ale i možnost vzdělávání zakončeného maturitní zkouškou, a to na třech středních školách pro sluchově postižené v Praze. Je to Gymnázium pro sluchově postižené, Střední zdravotnická škola pro sluchově postižené v oboru asistent zubního technika a Střední odborná škola pro sluchově postižené v oboru hotelnictví a v nástavbovém studiu v oboru podnikání. Další maturitní obory nabízí Střední škola pro sluchově postižené v Brně v oboru informační technologie, Střední pedagogická škola v Hradci Králové v oboru předškolní a mimoškolní pedagogika a Střední průmyslová škola elektrotechnická ve Valašském Meziříčí v oboru elektronické počítačové systémy, počítačové systémy a aplikovaná elektrotechnika (Horáková, 2011).

1.2.4 Vyšší odborné školy a vysoké školy

Během posledních dvaceti let se rozložení pozornosti přesunulo z primárního vzdělávání osob se sluchovým postižením i na vzdělávání sekundární a terciární.

V oblasti vysokoškolského studia se nenachází mnoho možností. Nabízí se dva bakalářské obory s možností navazujícího magisterského studia, jeden z nich je realizován na Janáčkově akademii múzických umění v Brně a druhým je obor nazvaný Čeština v komunikaci neslyšících na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

V současnosti je skupina studentů velmi heterogenní, jelikož tito studenti se liší ve stupni sluchové vady, tak v preferovaném komunikačním systému. Lepší uplatnění na vysokých školách nacházejí studenti, kteří jsou kompetentnější v českém jazyce, a to nejen v mluveném projevu, ale především v porozumění textu.

Další studijní obory jsou pak pro studenty se sluchovým postižením připravovány v integrované formě.

Aby bylo studium pro sluchově postižené studenty usnadněno, zřizují české vysoké školy SPC, jejichž služby poskytují především možnost tlumočnictví, kopírování, přepisy a zápisy přednášek či technické pomůcky (Horáková, 2011).

1.3 Integrace žáků se sluchovým postižením do běžných škol

Kromě speciálních škol a školských zařízení, jak již bylo uvedeno dříve, mohou sluchově postižené děti, žáci a studenti být integrováni ve školách běžného typu. Tato forma vzdělávání probíhá buď individuálně nebo může být v některých případech zřízena speciální třída. O tom, zda bude dítě integrováno, rozhodují výhradně rodiče v kooperaci se SPC po konzultaci s vedením příslušné školy. I přesto, že se začlenění dítěte se sluchovým postižením mezi slyšící spolužáky jeví jako vhodné řešení, celý tento proces je náročný zejména z hlediska ochoty všech zúčastněných, tedy pokud má integrace proběhnout úspěšně, musí všechny zapojené osoby mít dostatečné znalosti, schopnosti a také dostatek zájmu o věc, aby byly schopny uspokojit individuální potřeby žáka se sluchovým postižením (Šedivá, 2006).

1.3.1 Individuální integrované vzdělávání žáků a studentů s vadou sluchu na běžných školách

(Okrouhlíková a Hudáková In Komorná, 2008, s. 43) představují, jakou formou může integrované vzdělávání probíhat.

- „žák či student s vadou sluchu má totožný rozvrh jako ostatní,

- *žák či student má stejný rozvrh, ale na některé či všechny předměty potřebuje asistenta nebo tlumočníka,*
- *žák či student dochází na některé předměty k jinému (specializovanému) učiteli a probíhá tak individuální výuka,*
- *žák či student se účastní v rámci některých předmětů výuky organizované pro skupinu žáků či studentů s vadou sluchu z různých tříd,*
- *žák či student má v rozvrhu navíc nebo jako náhražku některých předmětů speciální předměty uzpůsobené jeho potřebám“*

1.3.2 Skupinové integrované vzdělávání žáků a studentů s vadou sluchu na běžných školách

V případě skupinové integrace jsou žáci vzděláváni ve speciální třídě či studijní skupině, kterou zřizuje běžná škola. Některé předměty tak mohou absolvovat společně se svými spolužáky, ale je kladen důraz především na to, aby byli v rámci svých možností a schopností zapojeni do mimoškolních aktivit (Komorná, 2008).

2. SOUČASNÝ STAV VZDĚLÁVÁNÍ OSOB SE SLUCHOVÝM POSTIŽENÍM

2.1 Komunikační přístupy ve školách pro sluchově postižené

Dle Strnadové závisí míra vzdělání sluchově postižených dětí na zvoleném komunikačním prostředku, jelikož tempo poznávání je závislé na schopnosti porozumět jazyku, ve kterém jsou žáci vyučováni.

Z hlediska komunikační techniky a jejího použití v rámci výchovně-vzdělávací práce je vymezeno (Potměšilem, 2003) pět skupin osob se sluchovým postižením, které jsou právě z pohledu nároků na komunikaci velmi specifické, jde o skupiny, které vyžadují následující: orální přístup, přístup s využitím totální komunikace, přístup postavený na bilingvální komunikaci, komunikační techniky vhodné pro sluchově postižené žáky v integraci, komunikační techniky vhodné pro práci s dětmi s kochleárním implantátem.

V případě orálního přístupu je hlavním cílem vybudovat u dítěte se sluchovým postižením mluvenou řeč. Byla vytvořena celá řada orálních metod, mezi nejznámější však patří auditivně-verbální, aurálně-orální a mateřská reflexivní metoda van Udena. Co je však v případě tohoto přístupu nejdůležitější, je sluchový trénink. Kromě auditivně-orálního přístupu, který vědomě zabraňuje přístupu dítěte k vizuálním podnětům i odezírání, všechny ostatní metody povolují využívat dalších podnětů, ať už zrakových či sluchových. Tento přístup je využíván zejména u dětí, kterým byl voperován kochleární implantát či u těch, které mají zbytky sluchu nebo používají sluchadlo.

Totální komunikace je souborem manuálních a orálních metod komunikace, jež umožňují sluchově postiženému dítěti bezbariérový přístup k informacím, a tím napomáhá k jeho správnému rozvoji. Totální komunikace je tedy postavena na myšlence, že se dítě seznámí se všemi dostupnými komunikačními prostředky, ať už jde o mluvu, znakový jazyk, odezírání atd. Důležitým kritériem je také využití zbytků sluchu daného jedince. V současnosti je v českých školách pro sluchově postižené tento přístup vůbec nejvyužívanější.

Bilingvální přístup lze definovat jako přenos informací ve dvou jazykových kódech, a to ve znakovém jazyce neslyšících a v mluveném jazyce, přičemž tohoto přístupu mohou využít jak neslyšící vzájemně, tak i neslyšící se slyšícími. Jsou dodržovány mateřské výuky obou jazyků, přičemž slyšící učitel vystupuje jako vzor pro osvojení si mluvené řeči a jeho funkce je především socializační a integrační. Naproti němu stojí neslyšící pedagog, jehož hlavním cílem je rozvoj znakového jazyka. Tento přístup se začal šířit v 80. letech minulého století ve Skandinávii, později i ve Francii či v Německu, přičemž u nás až ve druhé polovině 90. let 20. století.

Vzhledem k tomu, že do škol pro sluchově postižené často chodí i děti s přidruženým handicapem, je na pedagogické pracovníky kladen velký tlak, proto je rovněž využíváno různých alternativ v komunikaci, např. použití výměnných obrázkových komunikačních systémů, přičemž jako komunikační prostředek lze použít fotografie, obrázky, piktogramy či jiné specifické symboly (Horáková, 2012).

2.2 Speciální didaktické pomůcky

Katalog podpůrných opatření uvádí speciální didaktické pomůcky určené pro žáky, kteří mají deficit v oblasti jazykových kompetencí (jazyk český) a pro žáky s obtížemi v oblasti kognitivních schopností.

Během práce s dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami lze využít i běžných didaktických pomůcek, přičemž může jít o pomůcky technického charakteru, které pomáhají v práci s žákem, tak aby pro něj činnost byla zajímavější.

Speciální didaktické pomůcky v případě dětí se sluchovým postižením obcházejí či dokonce nahrazují sluchový handicap, a to tak, že posilují názornost v jiné oblasti. Pro děti se sluchovým postižením jsou do vzdělávacího procesu zaváděny didaktické pomůcky, které cílí na rozvoj komunikačních schopností.

Mezi tyto pomůcky patří např. zážitkový deník, jehož prostřednictvím získáváme představu o tom, co dělá žák ve volném čase a co zažil a také se díky němu rozvíjí slovní zásoba. Tím, jak se deník rozvíjí, je doplňován o další slova, která mají pro žáka velký význam, a navíc jim může učitel lépe porozumět. Díky deníku je možné také zlepšit komunikaci se žákem, ten ukazuje na předměty vyobrazené v deníku a učí se je popisovat či vysvětlovat.

K pomůckám se řadí i takové, které dokážou indikovat hlas či kvalitu zvuku vydávaný žákem, jedná se o počítačové programy a aplikace instalované v tabletech. Tyto aplikace nějakým způsobem reagují na vydaný zvuk podle jeho vlastností, tedy např. pouze v případě, že je zvuk správně artikulovaný nebo má potřebné vlastnosti. Do této skupiny spadá konkrétně aplikace Mentio či Brepta pro počítače a aplikace BlaBlaBla pro tablety. Dále existuje speciální logopedický počítačový program podporující rozvoj řeči poskytující sluchovou i zrakovou zpětnou vazbu pod názvem SpeechViewer. Brepta je nejen výukový, ale rovněž diagnostický program určený pro logopedy. Zabývá se problematikou rozvoje komunikačních dovedností v co nejširším pojetí. Zaměřuje se zejména na děti v předškolním věku, ale jeho použití není vyloučeno ani u dospělých. Mimo jiné může být využit také u dětí se specifickými poruchami učení.

Materiál obsahující pracovní listy na CD pod názvem Pavučinka se zabývá problematikou sluchového vnímání na základě faktu, že sluchové rozlišování

je předpokladem pro správnou výslovnost. Tento materiál tedy cílí na děti se sluchovým postižením, ale i na jiné obtíže spojené s nedostatečně rozvinutým sluchovým vnímáním.

Ve výuce žáků se sluchovým postižením mohou být využívány speciální učebnice pro ně určené. Pro výuku češtiny je však možné využití i učebnice češtiny jako druhého jazyka. Jako užitečné, a to zejména u žáků základních škol, se také jeví utváření slovníčku neznámých či těžkých pojmů z hlediska výslovnosti či chyb, kterých se žák v pojmu dopouští.

K přípravě žáka na audiologické vyšetření, lze přispět formou dětského percepčního testu, který se skládá z deseti listů obsahujících deset obrázků, ty mohou být použity pro nácvik odezírání, rozvoj slovní zásoby v českém znakovém jazyce, ale rovněž v jazyce českém či pro orientační zkoušku sluchu.

Čtení může jakýmsi způsobem usnadňovat také tzv. bzučák, přičemž jeden je na lavici žáka a druhý na stole učitele. Takový bzučák slouží k uvědomování si délky a počtu hlásek, slabik, případně slov. (Nováková, [online])

2.3 Individuální vzdělávací plán pro osoby se sluchovým postižením

Individuální vzdělávací plán či program (dále jen „IVP“) je, *"závazný pracovní materiál sloužící všem, kteří se podílejí na výchově a vzdělávání integrovaného žáka"* Zelinková (2001, s. 172). IVP vypracovávají učitelé žáka a vedení školy, ve které je dítě integrováno, speciální pedagog a také pracovníci SPC či pedagogicko – psychologické poradny v neposlední řadě také zákonní zástupci žáka.

Základem pro IVP je školní vzdělávací program dané vzdělávací instituce a rovněž závěry vyplývající ze speciálně – pedagogického diagnostiky učitele, který se podílí na výuce integrovaného žáka. (Komorná,2008)

V souladu s § 3 a 4 vyhlášky č. 27/2016 Sb. IVP zpracovává škola, vyžadují-li to speciální vzdělávací potřeby žáka, a to zpravidla na základě doporučení školského poradenského zařízení.

Jedná se o závazný dokument pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka, který je součástí dokumentace žáka ve školní matrice. IVP obsahuje údaje o skladbě druhů a stupňů podpůrných opatření poskytovaných v kombinaci s tímto plánem,

identifikační údaje žáka, údaje o pedagogických pracovnících podílejících se na vzdělávání žáka a dále informace o úpravách obsahu vzdělávání žáka; časovém a obsahovém rozvržení vzdělávání; metodách a formách výuky a hodnocení žáka; očekávaných výstupů vzdělávání žáka.

IVP může být doplňován a upravován v průběhu celého školního roku podle potřeb žáka.

Školské poradenské zařízení ve spolupráci se školou sleduje a nejméně jednou ročně vyhodnocuje naplňování individuálního vzdělávacího plánu a poskytuje žákovi, zákonnému zástupci žáka a škole poradenskou podporu. (Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných [online])

3. KOMUNIKAČNÍ SYSTÉMY NESLYŠÍCÍCH

Úvodní ustanovení zákona č. 155/1998 Sb. říká, že neslyšící osoby mají právo na svobodné rozhodnutí o tom, jakého komunikačního systému uvedeného v zákoně č. 155/1998 Sb. budou využívat. Podstatné je zejména to, aby jejich rozhodnutí bylo plně respektováno a aby jim bylo poskytnuto v maximální možné míře rovnoprávné a účinné zapojení do všech oblastí sociálního života.

Pod názvem komunikační systémy neslyšících osob se skrývá český znakový jazyk a komunikační systémy vycházející z českého jazyka. (Zákon č. 384/2008 o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob [online])

3.1 Český znakový jazyk

Český znakový jazyk označuje přirozený a plnohodnotný komunikační systém, který je tvořen specifickými vizuálně pohybovými prostředky. Pro použití znakového jazyka je využíváno tvarů rukou, tedy jejich postavením a pohyby, dále mimiky a také pozice hlavy a trupu (Krahulcová, 2014).

Každá země má svůj vlastní tzv. národní znakový jazyk. U nás tomu není jinak a je používán český znakový jazyk. Neslyšící u nás mají právo vzdělávat se právě v českém znakovém jazyce.

Legislativně je český znakový jazyk definován zákonem č. 155/1998 Sb. Znaková řeč byla do října 2008 tímto zákonem definována jako termín označující jak český znakový jazyk, tak i znakovanou češtinu, přičemž tyto dva termíny bývaly zejména v laické veřejnosti, zaměňovány. Roku 2008 byl zákon novelizován a došlo ke změně názvu zákona o znakové řeči na zákon o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob a současně ke změně definice pojmu český znakový jazyk. Podle § 4 tohoto zákona je český znakový jazyk základním komunikačním systémem neslyšících osob v České republice, které jej samy považují za hlavní formu své komunikace. Je to přirozený a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu. V taktilní formě může být využíván jako komunikační systém hluchoslepých osob.

Tento jazyk má dvě základní složky, a to manuální a nemanuální. Manuální složka z latinského manus (ruka) jsou veškeré projevy produkované rukama, jedná se o znaky neboli morfémy znakového jazyka. Do nemanuální složky patří veškeré projevy hlavy, obličej, ramen a trupu. Jednotlivé komponenty obou složek se mezi sebou prolínají a jsou nedílnou součástí jazyka (Hádková, 2016).

3.2 Komunikační systémy vycházející z českého jazyka

3.2.1 Znakovaná čeština

Jde o uměle vytvořený jazykový systém, jehož hlavním cílem je usnadnění komunikace mezi osobami slyšícími a neslyšícími. Krahulcová (2002, s. 60) uvádí, že *"znakovaný český jazyk využívá gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována"*.

Mezi základní rysy znakové češtiny patří především důsledné dodržování slovosledu české věty, která je transliterována.

Dalším zásadním rozdílem mezi českým znakovým jazykem a znakovanou češtinou je fakt, že mimika ve znakové češtině na rozdíl od českého znakového jazyka, neplní gramatickou funkci.

Znaková zásoba daného systému využívá zejména znaky převzaté z českého znakového jazyka, některé ale vznikají uměle z potřeby přesného překladu z českého jazyka do vizuálně – motorického kódu (Komorná a Kotvová, 2008).

3.2.2 Prstové abecedy

Prstová abeceda pod jiným názvem také označována jako daktylní abeceda či daktylotika vycházející z řeckého slova daktylos, jehož významem je prst. Krahulcová (2014, s. 251) uvádí, že je to „*slovní vizuálně motorická komunikační forma, při které se užívá různých poloh a postavení prstů k vyjádření písmen.*“

Zákon č. 155/1998 Sb., ale rovněž odborná literatura definuje prstové abecedy jako "vizuálně – motorické kódy, v nichž ustálené formalizované tvary jedné nebo obou rukou znázorňují v prostoru tvary písmen abecedy používané pro písemný záznam místního mluveného jazyka.

V ZŠ pro sluchově postižené začal být tento systém využíván v 70. letech minulého století jakožto jedna z podpůrných metod pro rozvoj čtenářské gramotnosti a při individuální logopedické péči. Pomáhá neslyšícím analyzovat a syntetizovat slova, což vede k lepšímu pochopení slov většinového jazyka.

Jak již bylo uvedeno výše, každý stát má vlastní prstovou abecedu. Prstové abecedy se rozlišují dle užívání rukou, na jednoruční a dvouruční, přičemž většina států využívá právě jednoruční varianty. V ČR, na Slovensku, ve Velké Británii, na Novém Zélandu, v Austrálii, Indii, Indonésii a Jihoafrické republice jsou pak používány abecedy dvouruční. (Hádková, 2016)

Poměrně překvapivým poznatkem se může zdát kdo je tvůrcem prstové abecedy. Nejednalo se totiž ani o neslyšící osoby, ani o jejich učitele, nýbrž o mnichy, kteří se zavázali k věčnému mlčení. První zmínky o prstové abecedě pocházejí již z 8. století n.l., kdy anglický biskup Béda Venerabilis popsal tři různé prstové abecedy, tedy jednoruční, smíšenou a dvouruční (Krahulcová, 2002).

3.2.3 Odezírání

Jedná se o vizuální vnímání mluvené řeči, přičemž odezírání ze rtů řečníka je velmi náročnou disciplínou. Mluvící musí správně artikulovat a dodržovat další pravidla nutná

pro správné porozumění. Osoba neslyšící pozoruje mluvidla řečníka a dle artikulace odhaduje obsah slov. Tutu schopnost je možné rozvíjet pouze u osob, které jí disponují, ale není možné ji naučit. (Mukšnáblova, 2014)

Pro odezírání je důležité, aby osoba, která odezírá, dobře znala užitý jazyk včetně jeho frazeologie, aby byla uvedena do tématu hovoru a znala situační kontext. (Strnadová, 2008)

V českém jazyce je zhruba třetina hlásek zrakem dobře postihnutelná, jde zejména o hlásky a-e-i-o-u nebo souhlásky v-f. Existuje však celá řada faktorů, které činí vizualizaci mluveného jazyka tak obtížnou. Odezíráním je možné sice vnímat tempo řeči, nikoliv však melodii. Mluvčí by se měl vyvarovat neznámým slovům, užívat termíny běžně používané a brát tak v potaz slovní zásobu odezírajícího. (Mukšnáblova, 2014)

Rozvoj odezírání se u každého jedince liší. Skutečnost, že člověk přišel o sluch v průběhu života, přičemž se narodil jako slyšící neznamena, že bude dobře zvládat odezírání. Při použití tohoto komunikačního systému je nutná kombinace určitých vloh a jazykového citu. Osoby, které ztratili sluch postlingválně, mají určitou „výhodu“ oproti osobám s prelingvální ztrátou sluchu, jelikož již mají s mluvenou formou jazyka, zkušenost. (Strnadová, 2008)

Odezírání není pouze výsadou neslyšících. I slyšící člověk si může tuto dovednost osvojit. Kombinaci vloh pro odezírání a jazykový cit má zhruba čtvrtina celkové populace, a tak ji lze rozdělit na část, která je do určité míry schopna odezírat a na část, která toho schopna není.

Mimo výše uvedené vrozené předpoklady pro kvalitní odezírání hraje svou roli celá řada dalších faktorů, jako například intenzita světla, směr světla, dobrá viditelnost mluvícího, a to zejména na jeho ústa, vzdálenost mezi řečníkem a odezírajícím nebo také jejich postavení. (Mukšnáblova, 2014)

3.2.4 Psaná forma jazyka českých neslyšících

Ačkoliv osoby neslyšící komunikují zejména ve znakovém jazyce, je potřeba, aby si osvojili taktéž jazyk většinové společnosti. Dosažení určité úrovně porozumění psanému textu je základní podmínkou vzdělávání. Kromě toho je tento faktor také

důležitý pro socializaci člověka, neslyšící by proto měl být schopen porozumět textové informaci ze svého okolí. (Hádková, 2016)

V psaném textu u osob neslyšících dochází k jiným chybám, než na které jsme zvyklí u slyšících jedinců. Dle Komorné (2008) mají specifické rysy, mezi něž lze zařadit jednorodost textů, tzn. že texty jsou psány stále stejně bez přihlédnutí na typ textu. Dále se jedná o přítomnost tzv. citací z češtiny, kdy jsou zapojeny gramaticky správné, ale kontextově nesprávné struktury českého jazyka. Tyto chyby jsou zapříčiněny především nevhodnou výukou češtiny či přenášením některých prvků znakového jazyka do češtiny. (Hádková, 2016)

4. ŠETŘENÍ K POROVNÁNÍ ŠKOL PRO SLUCHOVĚ POSTIŽENÉ NACHÁZEJÍCÍ SE V ČESKÉ REPUBLICĚ

4.1. Vymezení výzkumného cíle

Hlavním cílem výzkumu je komparace škol pro sluchově postižené nacházejících se v ČR, především se zaměřením na používané komunikační přístupy a komunikační systémy. Z hlavního cíle vyllynuly další dílčí cíle:

- zjistit, jaké komunikační přístupy a systémy jsou uplatňovány nejčastěji.
- seznámit se s tím, zda vzdělávací systém vybudovaný pro sluchově postižené připravuje žáky pro jejich uplatnění na trhu práce.
- zjistit, do jaké míry se vzdělávací instituce pro sluchově postižené, liší a do jaké míry se naopak shodují.

4.2. Otázky a hypotézy

Praktická část je zaměřena na zodpovězení následujících otázek:

1. Jaké komunikační systémy jsou používány ve školách pro sluchově postižené?
2. V jakých oblastech trhu práce nacházejí žáci se sluchovým postižením uplatnění?
3. Poskytují školy pro sluchově postižené žákům možnost vybrat si vlastní komunikační systém, ve kterém se budou vzdělávat?

Odpovědi na výše uvedené otázky by pak měly potvrdit či vyvrátit následující hypotézy.

1. Komunikační systémy používané při výuce sluchově postižených žáků ve speciálních školách se odvíjí od individuálních potřeb žáka.
2. Absolventi škol pro sluchově postižené nacházejí na trhu práce uplatnění především v těch oborech, kde je omezena komunikace s lidmi.
3. Školy poskytují žákům možnost vybrat si vlastní komunikační systém, ve kterém se budou vzdělávat.

4.3 Výzkumný vzorek

Výzkumným vzorkem jsou speciální školy pro žáky se sluchovým postižením uveřejněné v knize *Výchova a vzdělávání osob se sluchovým postižením* (Langer, Souralová, 2013)

- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, IČ 481 34 368 se sídlem v Praze 5, ul. Holečkova
- Mateřská škola, základní škola a střední škola Gellnerka Brno, IČ 621 57 655 se sídlem v Brně
- Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené, IČ 600 75 961 se sídlem v Českých Budějovicích
- Vyšší odborná škola, Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové, Štefánikova 549, IČ 626 90 361 se sídlem v Hradci Králové
- Mateřská škola a základní škola Ivančice, IČ 708 40 661, se sídlem v Ivančicích
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, IČ 008 44 071 se sídlem v Olomouci
- Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené, IČ 008 43 598 se sídlem ve Valašském Meziříčí
- Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, IČ 497 78 153, se sídlem v Plzni
- Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, IČ 481 34 058 se sídlem v Praze 5, ul. Výmolova
- Gymnázium, Střední odborná škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, IČ 613 88 149 se sídlem v Praze 2
- Mateřská škola a základní škola Kyjov, Školní, příspěvková organizace, IČ 005 67 043, se sídlem v Kyjově
- Základní škola a mateřská škola logopedická, IČ 467 48 059 se sídlem v Liberci
- Základní škola pro sluchově postižené a Mateřská škola pro sluchově postižené, Ostrava-Poruba, příspěvková organizace, IČ 006 01 985, se sídlem v Ostravě – Porubě

(ARES- ekonomické subjekty [online])

4.3.1. Charakteristika výzkumného vzorku

V následující kapitole bude, pro lepší přehlednost a doplnění kontextu, uveden stručný popis škol, které se dotazníkového šetření zúčastnily.

Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, IČ 481 34 368

Sídlo školy: Praha 5, Holečkova 4. Škola byla zřízena jako příspěvková organizace a jejím zřizovatelem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Současným ředitelem je Mgr. et Mgr. Václav Chmelíř a součástí jsou tyto školy a školská zařízení: MŠ, ZŠ, SŠ, školní družina, internát, SPC a školní jídelna. (Výpis z rejstříku škol v ARES [online])

Škola je fakultní školou pro Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze a rovněž spolupracuje s Lékařskou fakultou, kdy spolupráce spočívá v přípravě lékařů, a to v oblasti komunikace se sluchově postiženými a v zajištění včasné diagnostiky sluchové vady.

Historie školy sahá hluboce do naší historie, byla založena jako Ústav pro hluchoněmé v roce 1786 a u jeho zrodu stála zednářská lóže vedená hrabětem Kašparem Heřmanem, která byla známa svými charitativními cíli. Tato škola byla zřízena a provozována jako první svého druhu v Čechách, přičemž na začátku měla škola pouze šest chovanců a pro účel vzdělávání disponovala pronajatými prostory. Díky zvyšujícímu se počtu chovanců bylo nutno zakoupit nové a větší prostory, a tak se škola přestěhovala do Faustova domu na Karlově náměstí. Posléze se škola přemístila do dnešní Holečkovy ulice, kde byla v roce 1902 pro školu vystavěna nová budova. Ve druhé polovině 19. století začali ve škole vyučovat neslyšící učitelé a tento trend přetrval dodnes.

Škola svou metodiku vzdělávání koncipuje tak, aby její absolventi byli připraveni v nejvyšší možné míře na samostatnou existenci ve slyšící společnosti a měli tak možnost se adekvátně začlenit do společnosti.

Na SŠ lze získat vzdělání ukončené maturitní zkouškou v oboru hotelnictví, podnikání a gastronomie. V učeních oborech lze získat např. kvalifikaci kuchař, číšník, cukrář, čalouník, malířské a natěračské práce či strojní mechanik. (Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené Holečkova [online])

Mateřská škola, základní škola a střední škola Gellnerka Brno, IČ 621 57 655

Sídlo školy: Brno, Gellnerova 66/1. Škola byla zřízena jako příspěvková organizace a jejím zřizovatelem je Jihomoravský kraj. Současným ředitelem je Mgr. Radek Musil a součástí jsou tyto školy a školská zařízení: MŠ, ZŠ, SŠ, školní družina, internát, SPC a školní jídelna. (Výpis z rejstříku škol v ARES [online])

Škola poskytuje vzdělání žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, a to především žákům se sluchovým postižením a závažnými vadami řeči, mj. také žákům s mentálním, tělesným či zrakovým handicapem, vývojovými poruchami učení, závažnými vývojovými poruchami chování, souběžným postižením více vadami nebo autismem. Hlavním cílem je zajistit plnohodnotnou funkční komunikaci, která umožňuje naplňování vlastních potřeb žáka a zajišťuje tak, aby absolventi mohli pokračovat ve studiu na SŠ či středních odborných školách a po jejich absolvování našli uplatnění v běžném životě.

Vzdělávání v ZŠ vychází z dlouholeté tradice. V roce 1832 byl v Brně otevřen Moravsko-slezský ústav pro hluchoněmé. Podnět k tomu dal vrchní rada Zemského soudu Josef Dietmann – rytíř z Traubenburku a brněnský továrník František Ess, který ve své závěti odkázal větší částku peněz na založení ústavu pro hluchoněmé a nevidící. Brněnský ústav byl druhým ústavem v našich zemích, vyučovalo se německy a byly předávány pouze znalosti nutné pro život. Vyučování v českém jazyce se poprvé uskutečnilo v roce 1860. Vzhledem k tomu, že kapacita ústavu nepostačovala pro všechny sluchově postižené děti, které žily na Moravě, tak byly v roce 1894 zřízeny i v jiných městech další ústavy. V roce 1919 byl brněnský ústav zrušen. V roce 1924 byla v Brně zřízena jedna třída – jako odloučené pracoviště pro děti brněnských rodičů, která se v roce 1951 osamostatnila. V roce 1965 vznikla Učňovská škola pro mládež s vadami sluchu při stávající ZŠ. V roce 1992 byl otevřen první ročník Střední průmyslové školy oděvní. 1.1.2018 došlo ke sloučení MŠ, ZŠ a SŠ a škola dostala současný název.

Na SŠ lze v současnosti získat vzdělání ukončené maturitní zkouškou v oboru informační technologie a v učebních oborech lze získat kvalifikaci v oboru skladník, aranžér či prodavačské práce. (Mateřská škola, základní škola a střední škola Gellnerka Brno, příspěvková organizace [online])

Sídlo školy: České Budějovice, Riegrova 1812/1. Škola byla zřízena jako příspěvková organizace a jejím zřizovatelem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Současnou ředitelkou je Mgr. Ivana Macíková a součástí jsou tyto školy a školská zařízení: MŠ, ZŠ, SŠ, školní družina, školní klub, internát, dětský domov, SPC a školní jídelna. ZŠ je klinickým pracovištěm Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. (Výpis z rejstříku škol v ARES [online])

Roku 1870 bylo v obvodu budějovické diecéze celkem 74 hluchoněmých dětí ve věku 8–13 let, existující ústavy pro hluchoněmé byly vzdálené, a proto byl roku 1871 v Českých Budějovicích založen Diecézní ústav pro hluchoněmé. Provoz ústavu byl hrazen z příjmů spolku a z darů živnostníků, továrníků a šlechty. V letech 1951 až 1990 se ústav potýkal s problémy ohledně jeho umístění, situace byla vyřešena v roce 1990 a od té doby původní budova opět slouží jen pro účely vzdělání a výchovy neslyšících.

MŠ svou péčí směřuje k dětem s problémy komunikace, a to na děti se sluchovým postižením, ale také na děti s opožděným, či narušeným vývojem řeči a jinými logopedickými vadami. Program činností odpovídá programu běžných MŠ, dětem jsou nabízeny aktivity a hry rozvíjející poznání okolního světa a vztahů v něm, myšlení, představivost, výtvarné aktivity, tréninky všech motorických oblastí, avšak napříč těmito aktivitami vystupuje respekt k individuálním potřebám dětí a zvýšená péče v oblasti rozvoje komunikace. Logopedické chvílky jsou denně zařazovány a prolínají další aktivity. Plánování činností vychází z potřeb a zájmů dětí.

Na ZŠ jsou vzděláváni žáci se sluchovým postižením, závažnými vadami řeči, kombinovaným postižením. Vzdělávání žáků probíhá podle školního vzdělávacího plánu pro základní vzdělávání a délka školní docházky je určena dle druhu postižení. Vzdělávací program obsahuje výstupy pro základní vzdělávání, proto je možné v průběhu školní docházky dítě integrovat do běžné školy a opačně.

Na SŠ je žákům nabízen obor sklenářské práce a praktická dvouletá škola obor učíme se pro život a pomocné zahradnické práce. Obory jsou vhodné pro chlapce i děvčata s různým typem zdravotního postižení nebo jejich kombinacemi. (Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené České Budějovice, [online])

Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, IČ 008 44 071

Sídlo školy: Olomouc, tř. Kosmonautů 881/4. Škola byla zřízena jako příspěvková organizace a jejím zřizovatelem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Současnou ředitelkou je Mgr. Martina Michalíková a součástí jsou tyto školy a školská zařízení: MŠ, ZŠ, SŠ, školní družina, školní klub, internát, SPC a školní jídelna. (Výpis z rejstříku škol ARES [online])

Škola je fakultní školou pro Univerzitu Palackého v Olomouci. Vzdělávání ve škole pro sluchově postižené v Olomouci vychází ze své stovacetileté tradice.

Základním posláním školy je především výchova a vzdělávání sluchově postižených dětí či dětí postižených více vadami ve věku od tří let. Úspěšně se ve škole vzdělávají také děti a žáci s narušenou komunikační schopností, kterým ve výchovně-vzdělávacím procesu vyhovují metody využívané pro vzdělávání neslyšících. Hlavním úkolem je vytvořit pro děti všech věkových kategorií optimální prostředí, které pro ně bude tou nejlepší přípravou na další studium i na běžný život ve většinové společnosti.

Součástí školy je SŠ – praktická škola dvouletá, kde je možno získat vzdělání v oboru ruční práce a příprava pokrmů a je určen žákům s různým typem a stupněm zdravotního případně sociálního znevýhodnění. (Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, Olomouc, Kosmonautů 4 [online])

Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené, IČ 008 43 598

Sídlo školy: Valašské Meziříčí, Vsetínská 454. Škola byla zřízena jako příspěvková organizace a jejím zřizovatelem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Současným ředitelem je Mgr. Antonín Liebel a součástí jsou tyto školy a školská zařízení: MŠ, ZŠ, SŠ, školní družina, školní klub, internát, SPC a školní jídelna. (Výpis z rejstříku škol v ARES [online])

Po roce 1989 se změnil vzdělávací systém sluchově postižených, kdy dřívější rozdělení školy pro nedoslýchavé, školy pro děti se zbytky sluchu, školy pro neslyšící bylo zrušeno a nahrazeno jednotným názvem: školy pro sluchově postižené. Nyní se tedy setkáváme ve třídách s žáky s různým stupněm sluchového postižení. Učitelé přistupují

k žákům individuálně, dle stupně jejich sluchové ztráty a vypracovávají pro ně individuální studijní plány a vyučovací postupy.

Podnět k založení Zemského ústavu pro hluchoněmé ve Valašském Meziříčí dal poslanec Karel Richter v roce 1906. V roce 1911 byla dokončena stavba Valašskomeziříčského ústavu, který byl původně určen pro 120 žáků z jižní i východní Moravy a Slezska. Ve třicátých letech byla věnována zvýšená péče pracovní výchově, vyučovaly se všeobecné ruční práce: lepenkářství, knihařství, práce na hoblici, jednoduché řezbářství, košíkářství, keramika, práce v krejčovské a obuvnické dílně, a činnosti na zahradě a ve skleníku. V roce 1931 byla zřízena přípravná třída, jejímž úkolem byla všeobecná příprava malých předškolních dětí ke vstupu do 1. ročníku ZŠ.

Na SŠ mohou žáci získat maturitu v oboru počítačové systémy a aplikovaná elektrotechnika, mechanik elektronik a zahradnictví a dále vzdělání v oboru elektrikář, elektrotechnické a strojní montážní práce a zahradník. Na škole mohou studovat i žáci s jinými zdravotními postiženími. (MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí [online])

Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, IČ 481 34 058

Sídlo školy: Praha 5, Výmolova 169. Škola byla zřízena jako příspěvková organizace a jejím zřizovatelem je Hlavní město Praha. Současnou ředitelkou je Mgr. Věra Pavlíčková a součástí jsou tyto školy a školská zařízení: MŠ, ZŠ, SŠ, Stanice zájmových činností, školní družina, školní klub, internát, SPC a školní jídelna. (Výpis z rejstříku škol v ARES [online])

Škola se řídí mottem: „Pomozme tak, aby to dokázali sami.“ Filozofií školy je poskytnutí kvalitního vzdělání sluchově postiženým v plnohodnotném komunikačním prostředí. Cílem je vytváření vhodných podmínek pro maximální rozvoj osobnosti sluchově postižených s důrazem na jazykové a sociální kompetence. Od poloviny 90. let jsou na školu přijímáni sluchově postižení absolventi se středoškolským a vysokoškolským vzděláním, kteří zde působí jako pedagogové a vychovatelé.

V září roku 1916 byl zásluhou Zemského spolku pro péči o hluchoněmé zřízen ústav pro hluchoněmé v Praze v Kateřinské ulici v místnostech propůjčených Českou zemskou komisí. Po několikaletém cíleném úsilí Spolku pro hluchoněmé v čele s předsedou, profesorem MUDr. Karlem Výmolou, se podařilo v roce 1926 zkolaudovat

budovu ústavu, který dostal čestné pojmenování Výmolův ústav pro hluchoněmé děti a do konce roku 1929 byl soukromým zařízením spolku, poté byl v roce 1930 zestátněn.

SŠ poskytuje vzdělání v maturitním oboru asistent zubního technika. (Mateřská škola, základní škola a střední škola Výmolova [online])

Gymnázium, Střední odborná škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, IČ 613 88 149

Sídlo školy: Praha 2, Ječná 530/27. Škola byla zřízena jako příspěvková organizace a jejím zřizovatelem je Hlavní město Praha. Současnou ředitelkou je PhDr. Bc. Olga Maierová a součástí jsou tyto školy a školská zařízení: MŠ, ZŠ, SŠ, školní družina, internát, SPC a školní jídelna. (Výpis z rejstříku škol v ARES [online])

Škola je komplexem škol pro sluchově postižené a klade si za cíl připravit žáky tak, aby se stali nezávislými a úspěšnými lidmi.

SŠ nabízí studium dvou maturitních oborů, a to gymnázia a oboru informační služby.

(Gymnázium, Střední odborná škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Praha 2, Ječná [online])

Základní škola a mateřská škola logopedická, IČ 467 48 059

Sídlo školy: Liberec, Elišky Krásnohorské 921/22. Škola byla zřízena jako příspěvková organizace a jejím zřizovatelem je Liberecký kraj. Současným ředitelem je Mgr. Jakub Karásek a součástí jsou tyto školy a školská zařízení: MŠ, ZŠ, školní družina, internát a školní jídelna. (Výpis z rejstříku škol v ARES [online])

Cílem školy je připravit žáky na vstup do aktivního života tak, aby dokázali využít svůj potenciál a vedli naplněný a spokojený život. Novým trendem se stala integrace žáků se sluchovým postižením do běžných škol, tj. žáci, kteří mají svou poruchu na tolik kompenzovanou, že jsou schopni plnit požadavky běžné ZŠ, jsou zařazováni do běžných ZŠ, a to nejčastěji po ukončení třetího ročníku.

V roce 1955 zahájila provoz dvojtřídní Národní škola a Krajský dětský domov pro nedoslýchavé v Liberci Starém Harcově. V roce 1961 dostala škola nový název – Základní devítiletá škola internátní pro nedoslýchavé v Liberci. Byly do ní přijímány děti

s normálním rozumovým vývojem, u kterých byly zjištěny takové sluchové ztráty, že ani s využitím elektroakustických přístrojů nebylo možno rozvíjet jejich řeč v běžných školách. Budování řeči bylo možné pouze pomocí speciálních metod, pod vedením speciálních pedagogů – logopedů. Dále byly do školy přijímány děti ohluchlé po dokončeném vývoji řeči. Ve školním roce 1976/1977 se legislativně zavádí do učebních plánů takzvaný přípravný ročník, jehož hlavním úkolem je budování řeči. Učivo 1. a 2. ročníku bylo rozděleno do tří školních let, a tak vzniká dostatečný časový prostor na rozvíjení řeči. V roce 1981 je škola rozšířena o MŠ pro sluchově postižené. Dne 1. září 1989 byl slavnostně otevřen moderní školní areál, který dodnes poskytuje všem žákům i zaměstnancům důstojné podmínky ke společné práci.

Do roku 2000 byla škola zřizována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v Praze, poté přešla pod nového zřizovatele – Liberecký kraj a dne 1. ledna 2013 dostala škola svůj současný název – Základní škola a mateřská škola logopedická, Liberec. (Historie školy [online])

4.4 Výzkumná metodika

Pro nalezení odpovědí na otázky definované při vymezení výzkumného cíle byly zvoleny následující výzkumné metody. Jedná se především o dotazování, které proběhlo formou polostrukturovaného dotazníku adresovaného školám pro sluchově postižené žáky. Dále byla použita analyticko – syntetická metoda kdy bylo pracováno s informacemi nalezenými v odborné literatuře, na internetových stránkách jednotlivých škol a právních předpisech související s danou problematikou. K charakteristice zkoumaného vzorku byla použita metoda prostého popisu.

Původním záměrem autorky bylo kvalitativní výzkum provést formou rozhovoru částečně provedené osobní návštěvou ve školách, částečně, především u vzdálenějších škol telefonickou komunikací. S ohledem na situaci spojenou s pandemií s Covid – 19, se autorka rozhodla šetření provést formou elektronického dotazníku. Zpracování takto získaných dat je sice administrativně jednoduché, bohužel na druhou stranu je zde absence možnosti dovysvětlení zadání otázek, včetně variant odpovědí a rovněž možnost položení doplňujících otázek.

Dotazník obsahoval celkem devět otázek, viz příloha A, z nichž pouze jedna byla zcela uzavřená (otázka č. 7 – „Je pro Vás důležité tyto trendy následovat?“), jedna zcela

otevřená (otázka č. 9 – „Prostor pro doplňující otázky.“), zbývajících sedm bylo polouzavřených. U většiny otázek polouzavřených byly tedy stanoveny možnosti odpovědí, ale zároveň byl pro respondenty vytvořen prostor pro vyjádření či doplnění odpovědi. Autorka je toho názoru, že pro kvalitu odpovědí je důležité umístění tohoto typu otázek do dotazníku. Dát respondentům možnost doplnit odpověď může být pro dotazník velice přínosné a díky tomuto typu otázek lze získat ucelenější výsledky. Respondenti mají možnost sdělit více informací, což považuje zejména v případě, kdy odpovídá poměrně malé množství respondentů, za velmi podstatné.

Sedm otázek bylo povinných, kromě otázky číslo tři a devět. Otázka číslo tři nebyla povinná, jelikož se týká uplatnění absolventů školy, nicméně jde o otázku spíše směřovanou ke středoškolským absolventům, a ne všechny školy pro sluchově postižené nabízejí středoškolské vzdělání. Otázka číslo devět byla nepovinná, jelikož šlo o doplňující informace v případě, že by respondent neměl dostatek prostoru pro vyjádření.

Otázka číslo dvě nebyla kvůli technickým potížím v dotazníku obsažena. Odpověď byla doplněna od zástupců všech osmi zúčastněných škol buď telefonicky nebo emailem na základě žádosti zpracovatelky.

Údaje, které nebyly získány dotazníkovým šetřením, byly získány analyticko-syntetickou metodou, kdy jednotlivé informace z odborné literatury, internetových stránek a právních předpisů byly rozebrány, vyhodnoceny a následně byl vytvořen vlastní obraz o zkoumané problematice.

Využití metody prostého popisu sestavené z informací získaných na webových stránkách jednotlivých škol bylo pro zpracování charakteristiky výzkumného vzorku nejjednodušším a nejefektivnějším způsobem.

4.5 Časové rozvržení výzkumu podle jeho fází

V měsíci **květnu 2020** byl vymezen výzkumný cíl, na nějž bylo navázáno stanovení otázek a hypotéz výzkumu.

V měsíci **červenci 2020** byl na základě knihy *Výchova a vzdělávání osob se sluchovým postižením* stanoven výzkumný vzorek, tj. 13 škol pro sluchově postižené, které jsou zde publikovány. Problematika je poměrně specifická z čehož plyne

skutečnost, že výzkumný vzorek je malý a nelze jej rozšířit, neboť nelze oslovit širokou veřejnost, což by sběr dat zjednodušilo.

V měsíci **srpnu až září 2020** byly stanoveny metody provedení výzkumu a dále byl sestaven dotazník k získání odpovědí na položené otázky, na základě, nichž mělo dojít k vyvrácení či potvrzení hypotéz výzkumu.

Koncem měsíce **září 2020** byli tedy osloveni zástupci jednotlivých českých škol pro sluchově postižené, které byly určeny jako výzkumný vzorek, ředitelé a jejich zástupci, a to prostřednictvím e-mailové komunikace, kdy kontakt byl získán na internetových stránkách jednotlivých škol. Prosba směřovala k žádosti o poskytnutí součinnosti při zpracování empirické části bakalářské práce. Na tento e-mail reagovalo celkem pět institucí. Dotazník slíbili vyplnit zástupci ze Střední školy, základní školy a mateřské školy pro sluchově postižené se sídlem v Praze 5, ul. Holečkova; z Gymnázia, Střední odborné školy, základní školy a mateřské školy pro sluchově postižené se sídlem v Praze 2; a ze Základní školy a mateřská školy logopedické se sídlem v Liberci. Součinnost odmítl poskytnout ředitel Základní školy pro sluchově postižené a Mateřské školy pro sluchově postižené se sídlem v Ostravě – Porubě, a to bez udání důvodu a také zástupkyně z Mateřské školy a základní školy se sídlem v Ivančicích, která reagovala slušným e-mailem, kde udala jako důvod fakt, že daná instituce, dle jejího názoru, nevzdělává dostatek žáků se sluchovým postižením, aby odpovědi byly relevantní.

V měsíci **říjnu 2020** bylo vytvořeno a zveřejněno dotazníkové šetření na internetovém portálu survio.com, který je pro tyto účely určen. Vzhledem k nízkému počtu respondentů byli osloveni zástupci škol prostřednictvím sociálních sítí, díky čemuž byly získány odpovědi od zástupce z Mateřské školy, základní školy a střední školy pro sluchově postižené se sídlem ve Valašském Meziříčí. Školy, od nichž nepřišla žádná reakce, byly kontaktovány telefonicky. Kromě Základní školy a Mateřské školy pro sluchově postižené se sídlem v Plzni, byla odezva pozitivní, přívětivá a s příslibem poskytnutí součinnosti. Nakonec tedy přibyly odpovědi z Mateřské školy, základní školy a střední školy Gellnerka Brno, ze Střední školy, základní školy a mateřské školy pro sluchově postižené se sídlem v Praze 5, ul. Výmolova a také z Mateřské školy, základní školy a střední školy pro sluchově postižené se sídlem v Českých Budějovicích a Střední

školy, základní školy a mateřské školy pro sluchově postižené se sídlem v Olomouci. Zástupci Mateřské školy a základní školy Kyjov a Vyšší odborné školy, Střední školy, Základní školy a Mateřské školy se sídlem v Hradci Králové se z účasti na dotazníkovém šetření omluvily z důvodu vysokého pracovního vytížení. Na počátku výzkumu autorka očekávala, že se výzkumu zúčastní minimálně 10 respondentů, avšak přes veškerou vyvinutou iniciativu tohoto čísla nebylo dosaženo. Vzhledem k tomu, že počet získaných respondentů byla nadpoloviční většina oslovených škol nebyly podniknuty žádné další kroky k získání dalších účastníků výzkumu. Respondentům, kteří přislíbili spolupráci, byl odeslán internetový odkaz se zveřejněným dotazníkem.

V měsíci **listopadu 2020** bylo na závěr dotazníkového šetření zasláno e-mailem poděkování do škol, které se dotazníkového šetření zúčastnily, a rovněž bylo vyjádřeno poděkování školám, jež se z různých důvodů dotazníkového šetření nezúčastnily a udaly důvod své neúčasti. Bylo zahájeno vyhodnocení dotazníků.

V měsíci **prosinci 2020** probíhalo vyhodnocování dotazníků a analyticko – syntetickou metodou byly zpracovány odpovědi na hypotézy zadané na počátku výzkumu.

Získávání dat pro analyticko – syntetickou metodu a pro prostý popis bylo uskutečňováno průběžně v roce 2020 studiem literatury, které bylo ztíženo uzavřením knihoven a vyhledáváním informací v právních předpisech a na webových stránkách.

4.6 Výsledky výzkumu

Dotazníkového šetření se zúčastnilo osm speciálních škol pro sluchově postižené z třinácti oslovených, což je 61 % oslovených respondentů. Konkrétní odpovědi zástupců jednotlivých škol jsou uvedeny v příloze č. 2.

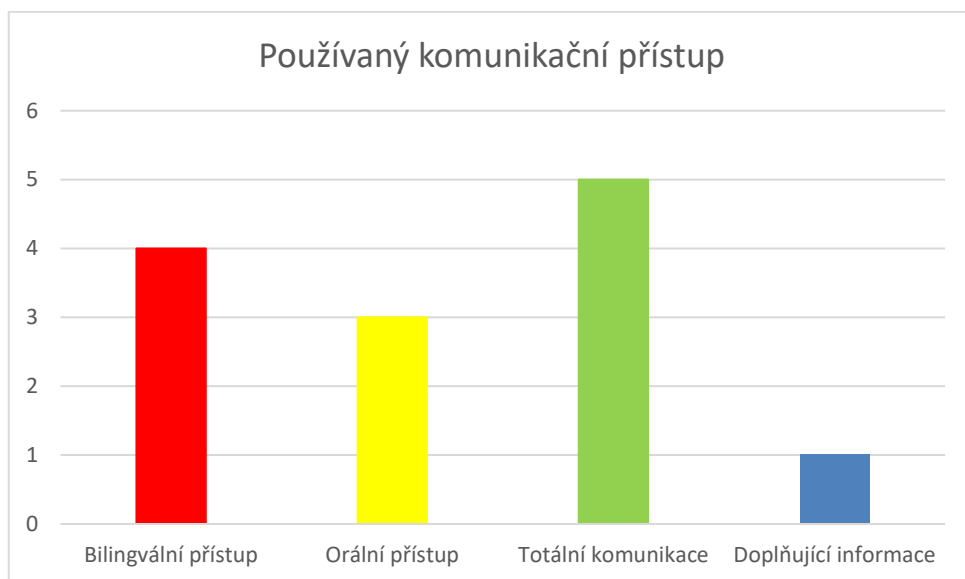
Otázka č. 1 - Jaký komunikační přístup ve škole používáte?

Na první otázku odpovědělo osm respondentů, kteří mohli vybrat více odpovědí. Bilingválního přístupu využívají čtyři školy. Orálního přístupu tři školy. Totální komunikace využívá pět škol. Jeden respondent uvedl doplňující informaci, kdy uvedl, že komunikační přístup se používá individuálně dle potřeb a možností dítěte a volby rodičů.

Tabulka 1 - Používané komunikační přístupy

	bilingvální přístup	orální přístup	totální komunikace	doplňující informace
SŠ, ZŠ a MŠ Holečkova	X	X	X	X
MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka Brno	X	X		
MŠ, ZŠ a SŠ České Budějovice	X		X	
SŠ, ZŠ a MŠ Olomouc			X	
MŠ, ZŠ a SŠ Valašské Meziříčí			X	
SŠ, ZŠ a MŠ Výmolova	X			
Gymnázium, SŠ, ZŠ a MŠ Ječná		X		
ZŠ a MŠ Liberec			X	
Celkem	4	3	5	1

Graf 1 - Používané komunikační přístupy

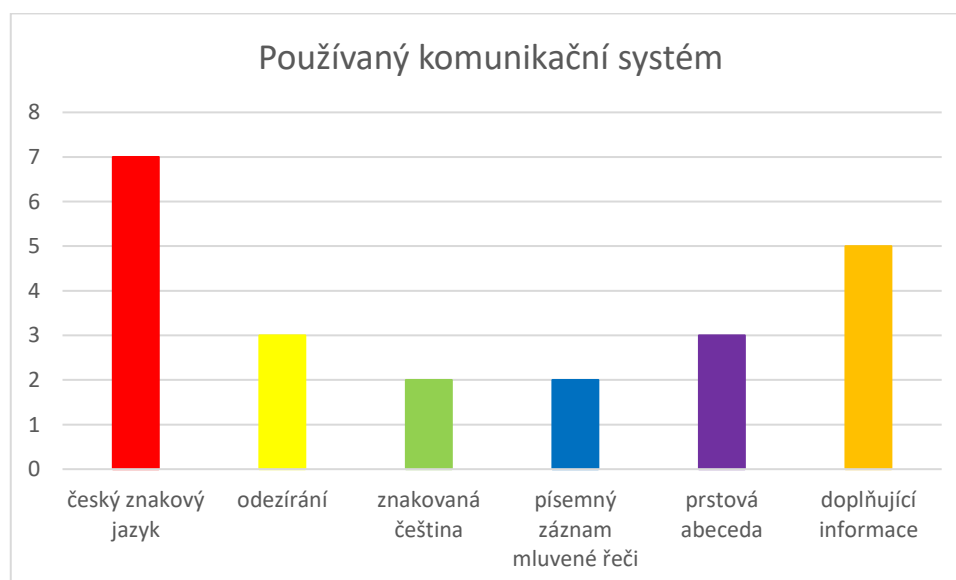
Otázka č. 2 – Jaký komunikační systém ve škole využíváte?

Na druhou otázku odpovědělo osm respondentů. V tomto případě měli respondenti možnost zvolit více odpovědí. Sedm respondentů zvolilo možnost „český znakový jazyk“, tři respondenti zvolili možnost „prstová abeceda“, tři respondenti zvolili možnost „odezírání“, dva respondenti shodně uvedli možnost znakovaná čeština a písemný záznam mluvené řeči, pět respondentů označilo odpověď „mluvená forma jazyka“, která sice není legislativně zakotvena, nicméně jsou školy, které mluvenou formu vyžadují, proto není možné tuto skutečnost nezařadit do výsledků dotazníkového šetření. Dva respondenti uvedli, že ve škole používají rovněž znakovanou češtinu a písemný záznam mluvené řeči. Jeden respondent doplnil, že umožňují výběr komunikačního systému dle možností a individuálních potřeb dítěte.

Tabulka 2 - Používané komunikační systémy

	český znakový jazyk	prstová abeceda	odezírání	písemný záznam mluvené řeči	znakovaná čeština	doplňující informace
SŠ, ZŠ a MŠ Holečkova	X					mluvená forma jazyka
MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka Brno	X					
MŠ, ZŠ a SŠ České Budějovice	X	X	X		X	
SŠ, ZŠ a MŠ Olomouc	X	X	X	X		
MŠ, ZŠ a SŠ Valašské Meziříčí	X	X	X	X		mluvená forma jazyka
SŠ, ZŠ a MŠ Výmolova	X				X	mluvená forma jazyka
Gymnázium, SŠ, ZŠ a MŠ Ječná						výhradně mluvená forma jazyka
ZŠ a MŠ Liberec	X					mluvená forma jazyka
Celkem	7	3	3	2	2	5

Graf 2 - Používané komunikační systémy

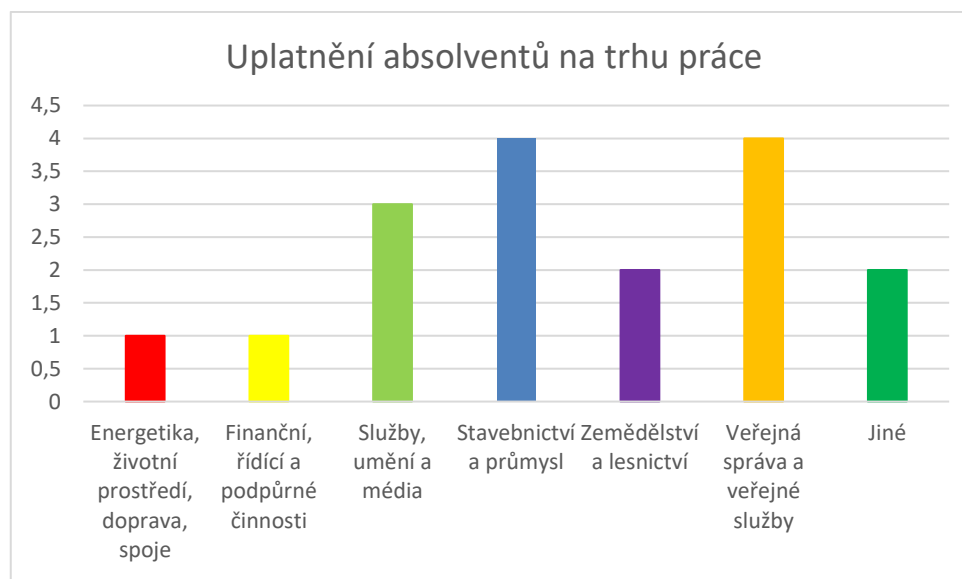
Otázka č. 3–V jaké oblasti na trhu práce nacházejí Vaši žáci největší uplatnění?

Na třetí otázku odpovědělo osm respondentů, i v případě této otázky mohli zvolit více odpovědí. Možnost „energetika, životní prostředí, doprava a spoje“ zvolil jeden respondent. Možnost „finanční, řídicí a podpůrné činnosti“ zvolil jeden respondent. Možnost „služby, umění a média“ zvolili dva respondenti. Možnost „stavebnictví a průmysl“ zvolili čtyři respondenti. Možnost „zemědělství a lesnictví“ zvolili dva respondenti. Možnost „veřejná správa a veřejné služby“ zvolili dva respondenti. Pět respondentů uvedlo doplňující informace k otázce. Po vyhodnocení doplňující otázky bylo zjištěno, že ve službách, umění a médiích nachází nejvíce uplatnění žáci třech škol a ve veřejné správě a veřejných službách čtyř škol. Škola v Olomouci v doplňující odpovědi uvedla povolání patřící do oblasti veřejné správy a veřejných služeb, stejně tak jako škola ve Valašském Meziříčí. Škola z Prahy 5, ul. Výmolova zase uvedla povolání patřící do služeb, umění a médií. Škola Gellnerka z Brna v doplňující otázce uvedla, že žáci ve většině případů ZŠ pokračují ve studiu na střední škole, neboť nejsou motivováni k zařazení do pracovního procesu. Uplatnění absolventů školy v Českých Budějovicích je značně rozdílné dle zájmů a schopností žáků.

Tabulka 3 - Uplatnění absolventů na trhu práce

	energetika, životní prostředí, doprava, spoje	finanční, řídicí a podpůrné činnosti	služby, umění, médiá	stavebnictví a průmysl	zemědělství a lesnictví	veřejná správa a veřejné služby	jiné, doplňte
SŠ, ZŠ a MŠ Holečkova	X	X	X	X	X	X	
MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka Brno							X
MŠ, ZŠ a SŠ České Budějovice							X
SŠ, ZŠ a MŠ Olomouc				X		X	
MŠ, ZŠ a SŠ Valašské Meziříčí				X	X	X	
SŠ, ZŠ a MŠ Výmolova			X				
Gymnázium, SŠ, ZŠ a MŠ Ječná			X			X	
ZŠ a MŠ Liberec				X			
Celkem	1	1	3	4	2	4	2

Graf 3 - Uplatnění absolventů na trhu práce

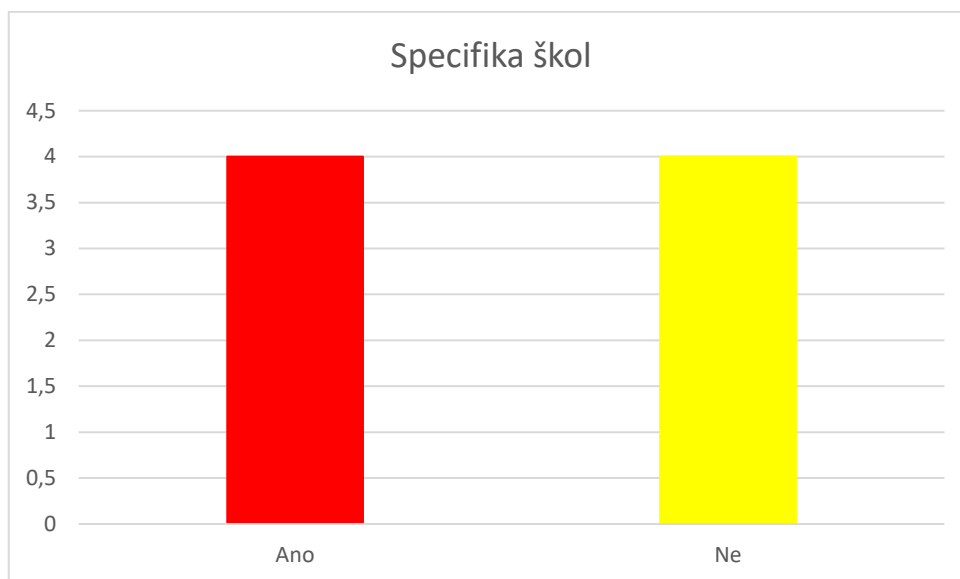
Otázka č. 4 – Má Vaše instituce nějaká specifika, kterými se zásadně liší od ostatních? Pokud ano, vypište jaká.

Na čtvrtou otázku odpovědělo osm respondentů, přičemž čtyři respondenti zvolili odpověď „Ne“ a čtyři zvolili odpověď „Ano“. Respondenti, kteří vybrali možnost „Ano“, dále popsali specifika, kterými se škola, za kterou dotazník vyplňují, odlišuje od ostatních škol pro sluchově postižené v ČR, kdy uváděli především, že ve třídách mají žáky i s jinými vadami, nejen sluchovými a jedna ze škol má základní školní docházku rozdělenou na 10 let.

Tabulka 4 - Specifika škol

	NE	ANO
SŠ, ZŠ a MŠ Holečkova	X	
MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka Brno		X
MŠ, ZŠ a SŠ České Budějovice	X	
SŠ, ZŠ a MŠ Olomouc	X	
MŠ, ZŠ a SŠ Valašské Meziříčí		X
SŠ, ZŠ a MŠ Výmolova	X	
Gymnázium, SŠ, ZŠ a MŠ Ječná		X
ZŠ a MŠ Liberec		X
Celkem	5	3

Graf 4 - Specifika škol

Otázka č. 5 – Jakým způsobem se Vám v největší míře v posledních letech daří zvyšovat kvalitu vzdělávání?

Na pátou otázku, u které byla také možnost volby z více možností, odpovědělo osm respondentů. Osm respondentů zvolilo možnost „nákup nových pomůcek, sedm respondentů uvedlo odpověď „vzdělávání zaměstnanců“, šest respondentů zvolilo odpověď „zvelebování prostor školy“ a také odpověď „nákup nových učebních materiálů“. Pět respondentů věnuje zvýšenou pozornost online komunikaci v současné době. Čtyři respondenti zvyšují kvalitu vzdělávání pravidelnou aktualizací webových stránek. Tři respondenti uvádějí vytváření dotazníků pro rodiče. Jeden respondent zvolil odpověď „dotazníky (zpětná vazba od zaměstnanců)“, „teambuildingové aktivity pro zaměstnance“, „adaptační kurzy pro žáky“ a „další“, kterou respondent rozvedl vysvětlením, že zvyšují ve škole kvalitu vzdělávání zvyšováním počtu neslyšících pedagogických pracovníků a tlumočnicků.

Tabulka 5 - Způsoby zvyšování kvality vzdělávání

	vzdělávání zaměstnanců	Zvelebování prostor školy	nákup nových pomůcek	nákup nových učebních	teambuldingové aktivity pro	adaptační kurzy pro žáky	pozornost online komunikaci	aktualizace webových stránek	dotazník pro rodiče	dotazník pro zaměstnance	jiné
SŠ, ZŠ a MŠ Holečkova	X		X				X				
MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka Brno	X		X	X							
MŠ, ZŠ a SŠ České Budějovice	X	X	X	X			X	X	X	X	
SŠ, ZŠ a MŠ Olomouc	X	X	X	X				X			
MŠ, ZŠ a SŠ Valašské Meziříčí		X	X			X	X	X			X
SŠ, ZŠ a MŠ Výmolova	X	X	X	X			X				
Gymnázium, SŠ, ZŠ a MŠ Ječná	X	X	X	X	X		X	X	X		
ZŠ a MŠ Liberec	X	X	X	X					X		
Celkem	7	6	8	6	1	1	5	4	3	1	1

Graf 5 - Způsoby zvyšování kvality vzdělávání

Otázka č. 6 – Vnímáte v oblasti vzdělávání sluchově postižených současné trendy? Pokud ano, jakým směrem se, podle Vás ubírají?

Na šestou otázku odpovědělo osm respondentů a všichni z nich zvolili shodně odpověď „ano“. Mezi trendy zařadili propagaci českého znakového jazyka, zvyšování počtu neslyšících pedagogů, umožnit žákům výuku formou široké škály komunikačních technik a systémů, zvyšování povědomí o informačních technologiích, zavedení smíšených tříd.

Tabulka 6 - Vnímání současných trendů ve vzdělávání sluchově postižených žáků

	NE	ANO
SŠ, ZŠ a MŠ Holečkova		X
MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka Brno		X
MŠ, ZŠ a SŠ České Budějovice		X
SŠ, ZŠ a MŠ Olomouc		X
MŠ, ZŠ a SŠ Valašské Meziříčí		X
SŠ, ZŠ a MŠ Výmolova		X
Gymnázium, SŠ, ZŠ a MŠ Ječná		X
ZŠ a MŠ Liberec		X
Celkem	0	8

Graf 6 - Vnímání současných trendů ve vzdělávání sluchově postižených žáků

Otázka č. 7 – Je pro Vás důležité tyto trendy následovat?

Na sedmou otázku odpovědělo osm respondentů. Tři respondenti uvedli odpověď „ano“, dva respondenti uvedli odpověď „spíše ano“, po jednom respondentovi byla označena odpověď „spíše ne“, „ne“ a „nevím“.

Tabulka 7 - Význam sledování trendů

	ANO	SPIŠ ANO	SPIŠ NE	NE	NEVÍM
SŠ, ZŠ a MŠ Holečkova				X	
MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka Brno					X
MŠ, ZŠ a SŠ České Budějovice		X			
SŠ, ZŠ a MŠ Olomouc		X			
MŠ, ZŠ a SŠ Valašské Meziříčí			X		
SŠ, ZŠ a MŠ Výmolova	X				
Gymnázium, SŠ, ZŠ a MŠ Ječná	X				
ZŠ a MŠ Liberec	X				
Celkem	3	2	1	1	1

Graf 7 - Význam sledování trendů

Otázka č. 8 – Poskytuje Vaše instituce nějaké doplňkové služby? Pokud ano, jaké?

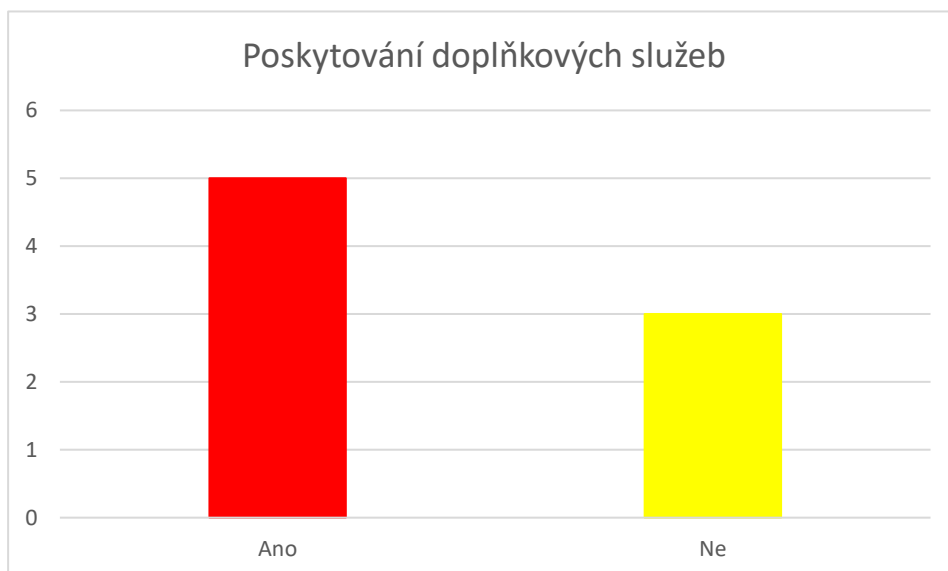
Na osmou otázku odpovědělo osm respondentů, z nichž tři zvolili odpověď „ne“ a pět „ano“. Mezi nejčastěji uváděné poskytované doplňkové služby patřilo poskytování kurzů českého znakového jazyka rodičům žáků a zaměstnancům, možnost získání řidičského oprávnění, poskytování ubytování formou internátu a svoz žáků do školy, služby psychologa se znalostí českého znakového jazyka.

Autorka se domnívá, že při sestavování dotazníku se dopustila chyby, kdy tuto otázku zvolila jako otevřenou. Účelem bylo zjištění informací o nadstandardních službách, které školy poskytují a nejsou uveřejněny na webových stránkách jednotlivých škol. Nicméně každý respondent považoval, a to zcela pochopitelně, za nadstandardní něco jiného, jedni službu logopeda či psychologa, druzí poskytování ubytování v internátu. Autorka se utvrdila v tom, že její původní rozhodnutí dotazníkové šetření provést formou kvalitativního rozhovoru by pro získání validnějších odpovědí bylo vhodnější, avšak vzhledem k dění nejen v ČR jen těžko realizovatelné.

Tabulka 8 - Poskytování doplňkových služeb

	NE	ANO
SŠ, ZŠ a MŠ Holečkova		X
MŠ, ZŠ a SŠ Gellnerka Brno	X	
MŠ, ZŠ a SŠ České Budějovice		X
SŠ, ZŠ a MŠ Olomouc	X	
MŠ, ZŠ a SŠ Valašské Meziříčí	X	
SŠ, ZŠ a MŠ Výmolova	X	
Gymnázium, SŠ, ZŠ a MŠ Ječná	X	
ZŠ a MŠ Liberec		X
Celkem	5	3

Graf 8 - Poskytování doplňkových služeb

Otázka č. 9 – Prostor pro doplňující otázky.

V deváté otázce uvedl doplňující informace pouze jeden respondent, který uvedl, že byl u některých odpovědí limitován rozsahem odpovědi, což vedlo k potvrzení

skutečnosti, že v případě kvalitativního dotazníku pro získání validních informací je potřeba dát respondentům možnost otevřených a polouzavřených otázek. Dále respondent uvedl kvalitu, kterými škola disponuje, kde uvedl dobré technické zajištění, kvalitní výbavu pro relaxaci, sporty a zájmové činnosti, nicméně doplnil, že neví, zda se jedná o zásadní specifika ve srovnání s jinými školami či nikoliv.

4.7 Interpretace a diskuze výsledků

Pro zajištění objektivit byly do interpretace výsledků zařazeny jen ty školy, které se zúčastnily dotazníkového šetření, kterých bylo osm.

Všechny tyto školy jsou zřízeny jako příspěvkové organizace, u poloviny je zřizovatel Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy a u druhé poloviny jsou to kraje. Součástí všech škol je MŠ, ZŠ, školní jídelna, internát, většina poskytuje umístění dětí do družiny a mají zřízeny školní kluby. Součástí všech škol, kdy výjimkou je škola v Liberci, jsou SŠ.

Na začátku empirické části byly stanoveny dílčí otázky, které měly být na základě výsledků dotazníkového šetření, studia odborné literatury a webových stránek jednotlivých škol zodpovězeny a měly vést k potvrzení či vyvrácení hypotéz.

Otázka č. 1 „Jaké komunikační systémy jsou používány ve školách pro sluchově postižené?“ Tato otázka měla vést k potvrzení či vyvrácení hypotézy „Komunikační systémy používané při výuce sluchově postižených žáků ve speciálních školách se odvíjí od individuálních potřeb žáka.“

Školy pro sluchově postižené dávají převážně možnost výběru vlastního komunikačního systému, což znamená, že všechny komunikační systémy jsou využívány v rámci edukace sluchově postižených, přičemž některé školy rozšiřování nabídky komunikačních systémů a přístupů považují za jeden ze způsobů zvyšování kvality vzdělávání. Pouze škola se sídlem v Ječné ulici v Praze 2 přímo vyžaduje schopnost mluvené řeči a využívá výhradně orální metodu. Nejčastěji používaným komunikačním systémem je český znakový jazyk.

Z výzkumu rovněž vyplývá skutečnost, že kladení důrazu na individuální potřeby a schopnosti dítěte je sice důležité, ale školy se v praxi často setkávají s nedostatkem odborného personálu pro zajištění této možnosti.

Hypotéza, že komunikační systémy používané při výuce sluchově postižených žáků ve speciálních školách se odvíjí od individuálních potřeb žáka, byla v empirické části potvrzena.

Současné trendy při výběru komunikačního systému jsou v souladu s obecným pravidlem vzdělávání, tedy vzdělávat dle individuálních potřeb žáka. Autorka se domnívá, že tímto směrem se vzdělávací proces ubírá celkově, nejen ve speciálních školách, ale i školách běžného typu. Většina škol pro sluchově postižené tedy vzdělává holisticky a dává žákovi možnost výběru vlastního komunikačního systému. Ačkoliv jsou mezi školami výjimky, které striktně vyžadují užívání komunikačního systému, který stanovuje škola, většina škol užívá všech komunikačních systémů a dává žákovi možnost užívat během vzdělání komunikační systém, který mu vyhovuje. Je nutno zdůraznit, že sluchově postižení žáci mají různý rozsah vady, mají jiné vrozené schopnosti a vlastnosti a odsud pramení přirozená nutnost ke každému žákovi přistupovat individuálně, aby byl co nejvíce využit jeho potenciál, pokud chceme, aby byl v dospělosti schopen se zařadit do většinové společnosti a uspět v ní.

Otázka č. 2 „V jakých oblastech trhu práce nacházejí žáci se sluchovým postižením uplatnění?“ měla vést k potvrzení či vyvrácení hypotézy „Absolventi škol pro sluchově postižené nacházejí na trhu práce uplatnění především v těch oborech, kde je omezena komunikace s lidmi.“

Není možno opomenout skutečnost, že existují povolání, kde je dobrý sluch podmínkou pro jejich výkon, přičemž zdravotní způsobilost k jednotlivým povoláním bývá definována ve vyhláškách ministerstev. Autorka se domnívala, že sluchově postižení vykonávají jen úzkou škálu povolání, a to především těch, kde není nutná komunikace s dalšími lidmi. Hypotéza, že absolventi škol pro sluchově postižené nacházejí na trhu práce uplatnění především v těch oborech, kde je omezena komunikace s lidmi, nebyla v rámci výzkumného šetření potvrzena.

V rámci empirické části autorka dospěla k názoru, že sluchově postižení v současné době jsou schopni nalézt uplatnění v rámci celého trhu práce, a to především díky rozvíjení orální a písemné komunikace v rámci studia ve speciálních školách pro sluchově postižené. Je-li tomu tak skutečně by bylo nutno prověřit dalším

empirickým výzkumem zaměřeným na jednotlivá povolání, v nichž sluchově postižení nachází uplatnění, a nikoliv jen na oblasti práce jako tomu bylo v tomto případě.

Při vyhodnocování dotazníku autorka dospěla k poznání o nevhodnosti položení otázky uvedené pod číslem 3 „V jaké oblasti na trhu práce nacházejí Vaši žáci nejčastěji uplatnění“ jako otázky otevřené a rovněž varianty odpovědí nebyly šťastně stanoveny. Nabídka oblastí práce (energetika, životní prostředí, doprava, spoje; finanční, řídicí a podpůrné činnosti; služby, umění, media; stavebnictví a průmysl; zemědělství a lesnictví; veřejná správa a veřejné služby) vycházela z Národní soustavy povolání, což je databáze povolání spravovaná Ministerstvem práce a sociálních věcí. Tím, že v dotazníku byla uvedena i možnost jiné, někteří respondenti si zjednodušili práci tím, že uvedli jednotlivá povolání, která jsou zahrnuta v oblastech, které byly v seznamu uvedeny. Po této zkušenosti by otázka byla položena jako uzavřená s možností volby maximálně třech oblastí, avšak pod jednotlivé oblasti by byl uveden reprezentativní vzorek povolání, popř. by respondenti byli odkázáni na webové stránky <https://www.nsp.cz/odborne-skupiny>.

Otázka č. 3 „Poskytují školy pro sluchově postižené možnost vybrat si vlastní komunikační systém, ve kterém se budou vzdělávat?“ měla vést k potvrzení či vyvrácení hypotézy „Školy poskytují žákům možnost vybrat si vlastní komunikační systém, ve kterém se budou vzdělávat.“

Jak bylo již výše zmíněno, většina škol umožňuje žákům zvolit si komunikační systém, jímž budou vzděláváni. Nicméně bylo překvapující množství škol, ve kterých je využívána mluvená forma řeči. Pravděpodobně nejde pouze o důsledek striktního požadavku některých škol, ale zejména toho, že v některých školách jsou logopedické třídy, kde je využití mluvené formy jazyka zcela logické. Hypotéza, dle které školy poskytují žákům možnost vybrat si vlastní komunikační systém, ve kterém se budou vzdělávat, byla v dotazníkovém šetření potvrzena. Většina škol totiž umožňuje volbu vlastního komunikačního systému a přistupuje k žákům individuálně dle jejich potřeb. Tato skutečnost je pozitivním překvapením, pravděpodobně vychází jednak ze zvyšující se kvality vzdělání odborného personálu, používání nových pomůcek a materiálů či sledování současných trendů při vzdělávání sluchově postižených, ale také z legislativy ČR kdy zákon č. 155/1998 Sb. stanoví, že neslyšící osoby mají právo svobodně si zvolit

z komunikačních systémů uvedených ve výše uvedeném zákoně, ten, který odpovídá jejich potřebám a jejich volba musí být v maximální možné míře respektována tak, aby měli možnost rovnoprávného a účinného zapojení do všech oblastí života společnosti i při uplatňování jejich zákonných práv.

V současné době jsou jedním ze způsobů prezentace organizací internetové stránky. Při hledání doplňujících informací bylo zjištěno, že školy mají stránky zpracovány velice pěkně, jsou plné fotografií, informace jsou aktualizovány a obsahují nejen povinné a užitečné informace, ale i spoustu dalších informací o dění ve škole. Není možno říci, které jsou nejlepší, některým se snad dá vytknout horší orientace v jejich obsahu a škole se sídlem v Praze v Ječné ulici jejich strohost v porovnání s ostatními školami.

4.8 Závěry výzkumu

Hlavním cílem výzkumu byla komparace škol pro sluchově postižené nacházejících se v ČR, především se zaměřením na používané komunikační přístupy a komunikační systémy. Z hlavního cíle vyplynuly další dílčí cíle:

- zjistit, jaké komunikační přístupy a systémy jsou uplatňovány nejčastěji.
- seznámit se s tím, zda vzdělávací systém vybudovaný pro sluchově postižené připravuje žáky pro jejich uplatnění na trhu práce.
- zjistit, do jaké míry se vzdělávací instituce pro sluchově postižené, liší a do jaké míry se naopak shodují.

Cíle výzkumu byly dosaženy, školy zúčastněné v dotazníkovém šetření byly porovnány, dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, jaké komunikační přístupy a systémy jsou používány v jednotlivých školách, pomocí dotazníku a analyticko – syntetické metody informací z literatury, právních předpisů a webových stránek škol byl splněn úkol zjistit, zda vzdělávací systém připravuje žáky pro jejich uplatnění na trhu práce a porovnat jednotlivé vzdělávací instituce.

Lze tedy říci, že nejčastěji používaným komunikačním přístupem ve školách pro sluchově postižené je systém totální komunikace, což uvádí i odborná literatura. Snahou pedagogů je naučit žáky orálně komunikovat nebo alespoň komunikovat písemně, protože pak je předpoklad, že naleznou uplatnění na trhu práce. Autorka se

domnívá, že tento přístup totální komunikace je tím nejvhodnějším, neboť lze nejlépe využít schopnosti, vlastnosti a nadání jedince. Touto cestou je možné sluchově postižené nejlépe integrovat do většinové společnosti a umožnit jim vést plnohodnotný život, což je i hlavním cílem edukačního procesu těchto lidí. V popředí všech škol stojí především snaha, aby se absolventi uplatnili na trhu práce a stali se nezávislími na pomoci státu, což má jistě pozitivní vliv na jejich sebevědomí a kvalitu života. Tento cíl v obměněné formě na svých internetových stránkách prezentují všechny školy. Pro to, aby vzdělávání bylo přínosné, je třeba obětavosti, trpělivosti a chuti učit se novým věcem u všech pedagogických pracovníků, kteří se tohoto procesu účastní, ale i ostatních zaměstnanců škol pro sluchově postižené. Jak vyplynulo z výzkumu, všechny školy se soustředí na zvyšování kvality vzdělávání, a to především cestou vzdělávání zaměstnanců, nákupem nových pomůcek a materiálů, zdokonalování online výuky, dotazníkovým šetřením směrem k zaměstnancům, rodičům či žákům a sledováním trendů ve vzdělávání sluchově postižených. Včasná diagnostika, příprava v MŠ na výuku v ZŠ, stejně tak zvyšování kvality vzdělávání se podílí na tom, že studenti jsou schopni získat uplatnění na trhu práce v celé řadě oblastí.

Pokud nebudeme zkoumat, z pohledu autorky nepodstatné, skutečnosti jako je zřizovatel školy a vzhled internetových stránek, lze říci, že v podstatném se školy shodují, tj. umožňují vzdělávání způsobem, který nejlépe žáku vyhovuje a pokud se způsobem výuky žák nesouhlasí, může díky ubytování poskytovanému všemi školami navštěvovat i školu jinou, jejíž edukační proces mu lépe vyhovuje. Jedinou školou, která vybočuje je dle autorky škola se sídlem v Praze 2 ul. Ječná, která striktně vyžaduje schopnost mluvené řeči a jako komunikační přístup používá pouze orální, ale i tím, že základní školní docházka je desetiletá, kdy škola pravděpodobně jako jediná využívá této možnosti, kterou jí dává školský zákon. Některé školy provádí výuku ve smíšených třídách, pokud však v těchto třídách jsou žáci s jinými vadami či poruchami učení zůstává k diskusi, zda se jedná o přínos či je pouze kladen zvýšený tlak a nároky na pedagoga.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo charakterizovat současný stav vzdělávání žáků se sluchovým postižením ve speciálních školách v České republice se zaměřením na používané komunikační systémy. Dále porovnat poměrně širokou síť škol pro sluchově postižené, které jsou teritoriálně rozmístěny po území celé ČR. Popsat, jak jednotlivé školy fungují, zjistit, jaké komunikační přístupy a systémy využívají. Porovnat způsoby, kterými se jednotlivé školy snaží o zvyšování kvality vzdělávání a jaké doplňkové služby poskytují.

V teoretické části byl nejprve popsán systém poradenství pro sluchově postižené žáky, který je neodmyslitelnou součástí přípravy k nástupu školní docházky a provází žáky a studenty po celou dobu procesu vzdělávání. Následovalo vymezení samotného vzdělávacího systému dle jednotlivých stupňů vzdělání, kde byla uvedena specifika vymezená zákonem. V poslední části byly popsány komunikační přístupy a systémy, které jsou ve školách používány. Teoretická část práce obsahovala vysvětlení zásadních pojmů souvisejících s problematikou, aby měl čtenář přehled a byly obsaženy všechny zásadní informace. Práce byla strukturována tak, aby na sebe jednotlivé části navazovaly a skutečnosti uváděné v literatuře byly konfrontovány s platnou legislativou vztahující se k dané oblasti. V této části byl splněn cíl práce týkající se charakteristiky systému vzdělávání sluchově postižených osob.

Úkolem empirické části bylo porovnat jednotlivé školy pro sluchově postižené. Ačkoliv platí pro vzdělávání sluchově postižených jednotná pravidla, která jsou legislativně ukotvena, centrem zájmu bylo zjistit, zda jsou dodržována a zda se jednotlivé školy nějakým zásadním způsobem od sebe liší, co dělají pro to, aby bylo vzdělávání jejich žáků na nejvyšší možné úrovni, aby se jejich absolventi v životě uplatnili.

V empirické části byly potvrzeny znalosti získané autorkou během studia týkající se systému fungování škol pro sluchově postižené, jelikož zadané hypotézy byly potvrzeny. V této části byla splněna druhá část cíle práce, tj. byla provedena komparace jednotlivých škol v používání komunikačních přístupů a systémů, zjištěno, jakým směrem se profilují, jaké služby poskytují a jakou péči dětem, žákům a studentům zajišťují.

Kladně je hodnocen přístup ze strany zástupců škol, kteří se dotazníkového šetření účastnili, byli vstřícní a dotazníky byly z jejich strany důsledně vyplněny i přes jejich velké časové vytížení.

Na počátku se zvolené téma autorce zdálo jako příliš úzké pro zpracování bakalářské práce, avšak po návštěvě knihovny zjistila, že téma je naopak příliš široké a rozsah bakalářské práce možná nebude dostačující a bude třeba některé věci prozkoumat pouze povrchně. Pravděpodobně by bylo vhodnější zaměřit se na menší vzorek škol, tedy zvolit konkrétní školu, která by se stala předmětem zájmu, porovnat dvě školy nebo si zvolit konkrétní stupeň vzdělávání (MŠ, ZŠ a SŠ) a porovnat jakým způsobem probíhá vzdělávání v jednotlivých zařízeních. Zvolit všechny stupně vzdělání je poměrně obsáhlé a v průběhu výzkumu byla autorka tímto faktorem omezena, jelikož klást otázky, které se týkají dvou až tří stupňů vzdělání je poměrně náročné. Autorka se domnívá, že zajímavé výsledky by mohl přinést rovněž výzkum zaměřený přímo na názory absolventů škol pro sluchově postižené, kteří mají na danou problematiku s největší pravděpodobností jiný úhel pohledu. V každém případě práce pro ni samotnou byla přínosná do budoucna jako podklad pro zpracování diplomové práce na obdobné téma, kdy bude schopna se vyvarovat chyb, kterých se dopustila při sestavování dotazníku a rovněž při volbě tématu si bude schopna vytvořit lepší obraz o rozsahu práce.

Zpracovaná práce může posloužit jednak lidem, kteří chtějí získat základní informace o systému vzdělávání sluchově postižených a zařízeních poskytujících tuto službu, ale stejně tak i rodičům, kterým se narodilo sluchově postižené dítě, a oni se snaží zorientovat v základní problematice vzdělávání těchto dětí.

Závěrem je nutno konstatovat, že školy pro sluchově postižené se ubírají stejným směrem, kam doufejme, směřují i zbylé oblasti v naší společnosti, a to k takovému přístupu, který respektuje člověka jako celostní bytost a nehodnotí ji pouze z jednoho hlediska. Z pohledu autorky se jedná o cestu správným směrem, jelikož nikdo na světě není stejný, a proto nelze vzdělávat, hodnotit či o něj pečovat stejným způsobem. Cílem vzdělávání, a to nejen sluchově postižených, by mělo být vychování jedince, který je schopen najít uplatnění v životě, nacházet uspokojení v jím vykonávané profesi a ne být závislý na systému sociálních dávek a finanční podpoře státu. Úkolem nás všech je všem

postiženým lidem pomoci integrovat se, a to především naší trpělivostí, ochotou pomoci, ale to jen v těch případech jde-li o věci, které sami opravdu nezvládnou.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

HÁDKOVÁ K. *Člověk se sluchovým postižením*, vyd. Praha: Pedagogická fakulta Univerzita Karlova, 2016, ISBN 978-80-7290-619-2.

HORÁKOVÁ R. *Texty k distančnímu vzdělávání*, 1. vyd. Brno: Paido, 2011, ISBN 978-80-7315-225-3.

HORÁKOVÁ R. *Sluchové postižení-úvod do surdopedie*, 1. vyd., Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0084-0.

JUNGWIRTHOVÁ, I. *Dítě se sluchovým postižením v MŠ a ZŠ*, Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0944-7.

Kolektiv autorů *Jak vypracovat bakalářskou a diplomovou práci*, 6. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2016. ISBN 978-80-7452-106-5.

KOMORNÁ, M. *Systém vzdělávání osob se sluchovým postižením v ČR a specifika vzdělávacích metod při výuce*, 2. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, o.s., 2008, ISBN 978-80-87218-18-1.

KOTVOVÁ, M. a KOMORNÁ, M. *Praktický kurz znakové češtiny*. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-31-4.

KRAHULCOVÁ B. *Komunikace sluchově postižených*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0329-2.

KRAHULCOVÁ, B. *Komunikační systémy sluchově postižených*. Praha: Beakra, 2014. ISBN 978-80-903863-2-7.

LANGER, J. SOURALOVÁ E. *Výchova a vzdělávání osob se sluchovým postižením*, 1. vyd., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, ISBN 978-80-244-3701-9.

MAŇÁK, J. a ŠVEC, V. *Cesty pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2004. s. 22. ISBN 80-7315-078-6.

MUKŠNÁBLOVÁ M. *Péče o dítě s postižením sluchu*, 1. vyd., Praha: Grada Publishing a.s., 2014, ISBN 978-80-247-5034-7.

POTMĚŠIL, M. a Pedagogická fakulta. *Čtení k surdopedii*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0766-3.

SKUTIL M. a kol. *Základy pedagogicko – psychologického výzkumu pro studenty učitelství*, 1. vyd. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-7367-778-7.

SLOWÍK J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0095-8.

STRNADOVÁ, V. *Odezírání jako schopnost*, Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008, ISBN 978-80-87218-05-1.

ŠEDIVÁ, Z. *Psychologie sluchově postižených ve školní praxi*. 1. vyd., Praha: Septima, 2006. ISBN 80-7216-232-2.

ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha:

Seznam použitých internetových zdrojů

ARES – ekonomické subjekty [online]. [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: https://www.info.mfcr.cz/ares/ares_es.html.cz.

Gymnázium, Střední odborná škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené, Praha 2, Ječná [online] [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: <https://www.jecna27.cz/>.

Historie školy [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: <https://www.ssplbc.cz/historie-skoly>.

Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené České Budějovice, [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <https://www.sluchpostcb.cz/>.

Mateřská škola, základní škola a střední škola Gellnerka Brno, příspěvková organizace [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <http://www.gellnerka.cz/>.

Mateřská škola, základní škola a střední škola Výmolova [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: www.vymolova.cz.

MICHALÍKOVÁ M., *Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, Olomouc, Kosmonautů 4* [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <https://www.sluch-ol.cz/o-skole>.

MOTEJZÍKOVÁ J. *Raná péče o dítě se sluchovým postižením* [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se->.

MŠ, ZŠ a SŠ pro sluchově postižené ve Valašském Meziříčí [online]. [cit. 2021-13-01]. Dostupné z: <http://www.val-mez.cz/>.

NOVÁKOVÁ I., *Speciální didaktické pomůcky* [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/sluchove-postizeni-nebo-oslabeni-sluchoveho-vnimani/pomucky/4-4-2-specialni-didakticke-pomucky-6/>.

Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené Holečkova [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: www.skolaholeckova.cz.

Vyhláška č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72>.

Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných [online]. [cit. 2021-01-13] Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>.

Výpis z rejstříku škol v ARES [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://wwwinfo.mfcr.cz/cgi-bin/ares/darv_sko.cgi?ico=48134368&jazyk=cz&xml=1.

Výpis z rejstříku škol v ARES [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://wwwinfo.mfcr.cz/cgi-bin/ares/darv_sko.cgi?ico=62157655&jazyk=cz&xml=1.

Výpis z rejstříku škol v ARES [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://wwwinfo.mfcr.cz/cgi-bin/ares/darv_sko.cgi?ico=00844071&jazyk=cz&xml=1.

Výpis z rejstříku škol v ARES [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://wwwinfo.mfcr.cz/cgi-bin/ares/darv_sko.cgi?ico=60075961&jazyk=cz&xml=1.

Výpis z rejstříku škol v ARES [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://wwwinfo.mfcr.cz/cgi-bin/ares/darv_sko.cgi?ico=00843598&jazyk=cz&xml=1.

Výpis z rejstříku škol v ARES [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: https://wwwinfo.mfcr.cz/cgi-bin/ares/darv_sko.cgi?ico=61388149&jazyk=cz&xml=1.

Výpis z rejstříku škol v ARES [online]. [cit. 2021-13-01]. Dostupné z: https://wwwinfo.mfcr.cz/cgi-bin/ares/darv_sko.cgi?ico=46748059&jazyk=cz&xml=1.

Výpis z rejstříku škol v ARES [online]. [cit. 2021-13-01]. Dostupné z: https://wwwinfo.mfcr.cz/cgi-bin/ares/darv_sko.cgi?ico=48134058&jazyk=cz&xml=1.

Zákon č. 155/1998 Sb. o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob [online]. [cit. 2021-15-01]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-155>.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. [cit. 2021-01-15]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR – Česká republika

IVP – individuální vzdělávací plán

MŠ – mateřská škola

SPC – speciálně – pedagogické centrum

SŠ – střední škola

ZŠ – základní škola

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Graf 1 - Používané komunikační přístupy	42
Graf 2 - Používané komunikační systémy	43
Graf 3 - Uplatnění absolventů na trhu práce	45
Graf 4 - Specifika škol	47
Graf 5 - Způsoby zvyšování kvality vzdělávání	49
Graf 6 - Vnímání současných trendů ve vzdělávání sluchově postižených žáků	50
Graf 7 - Význam sledování trendů.....	52
Graf 8 - Poskytování doplňkových služeb	53
Tabulka 1 - Používané komunikační přístupy	41
Tabulka 2 - Používané komunikační systémy	43
Tabulka 3 - Uplatnění absolventů na trhu práce	45
Tabulka 4 - Specifika škol	46
Tabulka 5 - Způsoby zvyšování kvality vzdělávání	48
Tabulka 6 - Vnímání současných trendů ve vzdělávání sluchově postižených žáků	50
Tabulka 7 - Význam sledování trendů	51
Tabulka 8 - Poskytování doplňkových služeb	53

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Znění dotazníku.....	I
Příloha B - Dotazník – odpovědi respondentů.....	III

Příloha A - Znění dotazníku

1. Jaký komunikační přístup ve škole používáte?

- Bilingvální přístup
- Orální přístup
- Totální komunikace
- Doplnující informace

2. Jaký komunikační systém ve škole využíváte?

- Český znakový jazyk
- Prstová abeceda
- Odezírání
- Psaná forma jazyka
- Doplnující informace

3. V jaké oblasti na trhu práce nacházejí Vaši žáci největší uplatnění?

- Energetika, životní prostředí, doprava, spoje
- Finanční, řídicí a podpůrné činnosti
- Služby, umění, média
- Stavebnictví a průmysl
- Zemědělství a lesnictví
- Veřejná správa a veřejné služby
- Jiné, doplňte

4. Má Vaše instituce nějaká specifika, kterými se zásadně liší od ostatních? Pokud ano, vypište jaká.

- Ne
- Ano

5. Jakým způsobem se Vám v největší míře v posledních letech daří zvyšovat kvalitu vzdělávání?

- Vzdělávání zaměstnanců
- Zvelebování prostor školy

- Nákup nových pomůcek
- Nákup nových učebních materiálů
- Teambuildingové aktivity pro zaměstnance
- Adaptační kurzy pro žáky
- Zvýšená pozornost na online komunikaci v současné době
- Aktualizace webových stránek
- Dotazník (zpětná vazba od rodičů)
- Dotazník (zpětná vazba od zaměstnanců)
- Jiné

6. Vnímáte v oblasti vzdělávání sluchově postižených současné trendy? Pokud ano, jakým směrem se, podle Vás, ubírají?

- Ne
- Ano

7. Je pro Vás důležité tyto trendy následovat?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne
- Nevím

8. Poskytuje Vaše instituce nějaké doplňkové služby? Pokud ano, jaké?

- Ne
- Ano

9. Prostor pro doplňující poznámky.

Příloha B - Dotazník – odpovědi respondentů

Odpovědi zástupců jednotlivých škol byly následující:

Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené se sídlem v Praze 5, ul. Holečkova

1. Škola využívá všech komunikačních přístupů, ty volí podle možností dítěte a volby rodičů.
2. Škola využívá český znakový jazyk, český jazyk a mluvenou formu jazyka. Komunikační systém přizpůsobuje schopnostem a potřebám žáka.
3. Absolventi školy nacházejí uplatnění ve všech uvedených oblastech.
4. Škola nemá žádná specifika, kterými by se lišila od ostatních.
5. Kvalita vzdělávání v dané škole se daří zvyšovat zejména vzděláváním zaměstnanců, nákupem nových pomůcek, zvýšenou pozorností věnovanou online způsobu komunikace.
6. Respondent vnímá současné trendy v oblasti vzdělávání sluchově postižených žáků.
7. Pro respondenta není důležité tyto trendy sledovat.
8. Škola poskytuje následující doplňkové služby: pomoc psychologa, logopeda, surdopeda, sociálního pracovníka, výchovného poradce, poradce pro volbu povolání.
9. Respondent neuvedl žádné doplňující poznámky.

Mateřská škola, základní škola a střední škola Gellnerka Brno

1. Škola využívá orálního přístupu a bilingválního přístupu.
2. Škola umožňuje výběr komunikačního systému dle vlastního výběru.
3. Respondent uvedl, že absolventi školy pokračují v dalším studiu, jelikož u nich chybí motivace pro nástup do zaměstnání,
4. Tato škola je specifická tím, že neposkytuje vzdělání pouze žákům se sluchovým postižením.
5. Kvalita vzdělávání v dané škole se daří zvyšovat vzděláváním zaměstnanců, nákupem nových pomůcek a nákupem nových učebních materiálů.

6. Respondent vnímá současné trendy v oblasti vzdělávání sluchově postižených žáků, a to zejména v potřebě začleňování osob se sluchovým postižením do většinové společnosti, aby se předcházelo izolovanosti těchto osob.

7. Respondent neví, zda je pro něj důležité tyto trendy následovat.

8. Škola neposkytuje žádné doplňkové služby.

9. Respondent neuvedl žádné doplňující poznámky.

Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené se sídlem v Českých Budějovicích

1. Škola využívá bilingvního přístupu a totální komunikace.

2. Škola využívá českého znakového jazyka, znakované češtiny, prstové abecedy a odezírání.

3. Respondent neuvedl konkrétní oblast uplatnění absolventů. Uvedl, že absolventi se nespécializují na konkrétní směry, ale záleží na jejich zájmech a rodinném zázemí.

4. Tato škola nemá žádná specifika, kterými by se zásadně lišila od ostatních.

5. Kvalita vzdělávání na této škole se daří zvyšovat vzděláváním zaměstnanců, zvelebováním prostor školy, nákupem nových pomůcek, nákupem nových učebních materiálů, zvýšenou pozorností, která je věnována online komunikaci v současné době, aktualizací webových stránek, vytvářením dotazníků a zisku zpětné vazby od rodičů a rovněž od zaměstnanců.

6. Respondent vnímá současné trendy v oblasti vzdělávání sluchově postižených žáků, a to zejména ve zvyšování kompetencí v komunikaci.

7. Respondent uvedl, že je pro něj spíše důležité tyto trendy následovat.

8. Škola poskytuje doplňkovou službu, a to kurzy českého znakového jazyka pro zaměstnance a rodiče žáků.

9. Respondent neuvedl žádné doplňující poznámky.

Střední škola, základní škola, a mateřská škola pro sluchově postižené se sídlem v Olomouci

1. Škola využívá totální komunikace.

2. Škola využívá českého znakového jazyka, odezírání, prstové abecedy a psané řeči jazyka.
3. Absolventi školy nacházejí největší uplatnění v oblasti stavebnictví a průmyslu a v oblasti služeb, konkrétně v gastronomii, zahradnictví a v obchodě.
4. Tato škola nemá žádná specifika, kterými by se zásadně lišila od ostatních.
5. Kvalita vzdělávání v dané škole se daří zvyšovat vzděláváním zaměstnanců, zvelebováním prostor školy, nákupem nových pomůcek, nákupem nových učebních materiálů, aktualizací webových stránek.
6. Respondent vnímá současné trendy, a to zejména v možnosti poskytování bilingvní vzdělávání žákům se sluchovým postižením.
7. Pro respondenta je spíše důležité tyto trendy následovat.
8. Škola poskytuje doplňkovou službu v podobě bezplatných kurzů českého znakového jazyka pro zaměstnance a rodiče žáků.
9. Respondent neuvedl žádné doplňující poznámky.

Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené se sídlem ve Valašském Meziříčí

1. Škola využívá totální komunikace.
2. Škola využívá odezírání, prstové abecedy, psané formy jazyka, znakový jazyk i mluvenou řeč.
3. Absolventi školy nacházejí uplatnění zejména v oblasti stavebnictví a průmyslu, zemědělství a lesnictví a v oblasti veřejné správy a veřejných služeb.
4. Tato škola je specifická tím, že se dlouhodobě účastní celostátních soutěží a disponuje rozsáhlou zahradou, o kterou se žáci starají v rámci praxe.
5. Kvalita vzdělávání v dané škole se daří zvyšovat zvelebováním prostor školy, nákupem nových pomůcek, adaptačními kurzy pro žáky, zvýšenou pozorností věnovanou online komunikaci, aktualizací webových stránek, zvyšováním počtu neslyšících pedagogických zaměstnanců a rozšířením tlumočnického týmu.

6. Respondent vnímá současné trendy v oblasti vzdělávání sluchově postižených žáků, a sice v utváření smíšených tříd, kde jsou vzděláváni neslyšící i slyšící žáci.
7. Respondent považuje následování těchto trendů spíš za nepodstatné.
8. Škola poskytuje následující doplňkové služby: svoz žáků a možnost získání řidičského průkazu v rámci studia.
9. Respondent uvedl doplnění k otázce číslo osm, kde uvádí, že se příliš neorientuje v tom, co poskytují jiné školy, je pro něj náročné posoudit, co je považováno za doplňkovou službu.

Střední škola, základní škola a mateřské škola se sídlem v Praze 5, ul. Výmolova

1. Škola využívá bilingválního přístupu.
2. Škola využívá český znakový jazyk, znakovanou češtinu a mluvenou řeč.
3. Absolventi nacházejí uplatnění zejména v oblasti pedagogické práce a na pozici zubního asistenta.
4. Tato škola nemá žádná specifika, kterými se zásadně liší od ostatních.
5. Kvalita vzdělávání v dané škole se daří zvyšovat vzděláváním zaměstnanců, zvelebováním prostor školy, nákupem nových pomůcek, nákupem nových učebních materiálů a zvýšenou pozorností věnovanou online komunikaci.
7. Respondent považuje následování těchto trendů za podstatné.
8. Škola neposkytuje žádné doplňkové služby.
9. Respondent neuvedl žádné doplňující otázky.

Gymnázium, Střední odborná škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené se sídlem v Praze 2, ul. Ječná

1. Škola využívá orálního přístupu.
2. Škola vyžaduje schopnost mluvené řeči.
3. Absolventi školy nacházejí uplatnění zejména v oblasti služeb, umění a médií a v oblasti veřejné správy a veřejné služby.
4. Tato škola nemá žádná specifika.

5. Kvalita vzdělávání v dané škole se daří zvyšovat zejména vzděláváním zaměstnanců, zvelebováním prostor školy, nákupem nových pomůcek, nákupem nových učebních materiálů, teambuildingovými aktivitami pro zaměstnance, zvýšenou pozorností věnovanou online způsobu komunikace, aktualizací webových stránek a dotazníky pro rodiče.

6. Respondent vnímá současné trendy v oblasti vzdělávání sluchově postižených žáků, a sice v oblasti technických zlepšení.

7. Pro respondenta je důležité tyto trendy následovat.

8. Škola neposkytuje žádné doplňkové služby.

9. Respondent neuvedl žádné doplňující poznámky.

Základní škola a mateřská škola logopedická Liberec

1. Škola využívá totální komunikace.

2. Škola přizpůsobuje komunikační systém individuálně dle potřeb žáka.

3. Absolventi školy nacházejí uplatnění zejména v oblasti stavebnictví a průmyslu.

4. Tato škola je specifická tím, že se nezaměřuje pouze na žáky se sluchovým postižením, vzdělává pouze 30 % žáků se sluchovým postižením.

5. Kvalita vzdělávání v dané škole se daří zvyšovat zejména vzděláváním zaměstnanců, zvelebováním prostor školy, nákupem nových pomůcek, nákupem nových učebních materiálů a dotazníky pro rodiče.

6. Respondent vnímá současné trendy v oblasti vzdělávání sluchově postižených žáků., a sice propagaci českého znakového jazyka a pomoc sluchově postižených pedagogů ve vzdělávání.

7. Pro respondenta je důležité tyto trendy následovat.

8. Škola poskytuje následující doplňkové služby: výuka českého znakového jazyka pro rodiče.

9. Respondent neuvedl žádné doplňující poznámky.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Irena Mrůzková

Obor: Speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: kombinované studium

Název práce: Současný stav vzdělávání žáků se sluchovým postižením ve speciálních školách v České republice se zaměřením na používané komunikační systémy

Rok: 2021

Počet stran textu: 53

Celkový počet stran příloh: 7

Počet titulů českých použitých zdrojů: 18

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 23

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Václav Chmelíř